

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Παρατηρήσεις στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης
για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025
του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Σεπτέμβριος 2021

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας και ο Εθνικός Θεσμός σε θέματα προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Έχει συσταθεί με βάση τους κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων και διέπεται από τον Ν 4780/2021. Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από σαράντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα

T: 210 72 33 221-2, W: www.nchr.gr, E: info@nchr.gr

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	5
II. Ειδικότερες παρατηρήσεις.....	9
Δομή και προτεραιότητες του ΕΣΧΔΙΦ	9
Οι δράσεις του ΕΣΧΔΙΦ υπό το φως των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19	11
Μεθοδολογία του ΕΣΧΔΙΦ	12
Η σημασία του διαλόγου μεταξύ της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών και ο ρόλος της ΕΕΔΑ ως θεσμός-γέφυρα	13
III. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί των Αξόνων Προτεραιότητας του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025.....	15
1. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 1 ^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας για την προστασία των γυναικών από την άσκηση κάθε μορφής βίας και τη σημασία της ευαισθητοποίησης των φορέων και των πολιτών.....	15
Στόχος 1.1. Εφαρμογή Προβλέψεων Σύμβασης Κωνσταντινούπολης	15
Βία κατά των γυναικών σε περιόδους κρίσης	15
Νομοθετικά μέτρα για την εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης	19
Εκπαιδευτικές δράσεις και δράσεις ευαισθητοποίησης.....	22
Εκπαιδευτικές δράσεις.....	22
Δράσεις ευαισθητοποίησης	24
Στόχος 1.2. Καταπολέμηση της βίας στην εργασία.....	26
Δικαιώματα των θιγόμενων/θυμάτων	29
Στόχος 1.3. Ενίσχυση και αναβάθμιση Δικτύου δομών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.....	31
Συντονισμός και συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων.....	31
2. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 2 ^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ισότιμη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων/ηγετικούς ρόλους με σκοπό την ενεργοποίηση των γυναικών και των κοριτσιών για τη συμμετοχή τους στα κοινά και την προετοιμασία κάλυψης θέσεων ευθύνης.	32
Στόχος 2.1: Αύξηση του αριθμού των γυναικών στην πολιτική	32

Στόχος 2.2: Αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.....	34
Πρόταση για κοινές δράσεις ΓΓΔΟΠΙΦ και ΕΕΔΑ	34
3. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 3 ^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας για την ενίσχυση της γυναικείας εργασίας και επιχειρηματικότητας και την εναρμόνιση της επαγγελματικής και της προσωπικής ζωής.....	37
Στόχος 3.1: Ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης	37
Στόχος 3.2: Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής	39
Στόχος 3.4: Προώθηση γυναικείας επιχειρηματικότητας.....	40
Πρόταση για κοινές δράσεις ΓΓΔΟΠΙΦ και ΕΕΔΑ	40
4. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 4 ^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ενσωμάτωση διάστασης φύλου σε τομεακές πολιτικές, προκειμένου να αναδειχθούν τα οφέλη της για όλους τους εμπλεκόμενους, την κοινωνία, την οικονομία και την ανάπτυξη.....	41
Στόχος 4.1: Ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming).....	41
Δράση 4.1.5: Κατάρτιση και Υλοποίηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια.....	43
Στόχος 4.3: Βελτίωση θέσης γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους	44
Στόχος 4.7 Προώθηση της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό – ΜΜΕ.....	45
Στόχος 4.8: Ενίσχυση στατιστικών στοιχείων, ερευνών και πρόσβασης στην γνώση υπό την οπτική του φύλου.....	46
Προσθήκη Δράσης ΕΕΔΑ 4.8.4: Σύσταση Εθνικού Παρατηρητηρίου για τη μελέτη των περιπτώσεων Γυναικοκτονιών.....	47

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), **το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**, έχει μεταξύ των κατά τον νόμο αρμοδιοτήτων της, τη συνεχή επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τη διαρκή παρακολούθηση των εξελίξεων που σχετίζονται με το καθεστώς των δικαιωμάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, την ενημέρωση της κοινής γνώμης για τους σχετικούς κινδύνους παραβίασης που ελλοχεύουν, και προπαντός την παροχή συμβουλών προς την ελληνική Πολιτεία για τη χάραξη σωστής κεντρικής πολιτικής για θέματα που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η Εθνική Επιτροπή, ως ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) στην Ελλάδα, παρακολουθεί στενά από την ίδρυσή της τα ζητήματα ισότητας των φύλων, αποδίδοντας ύψιστη σημασία στην προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών.¹

Έμπρακτη απόδειξη του ρόλου και της συμβολής της στην αποκατάσταση και εμπέδωση της ισότιμης μεταχείρισης των γυναικών στην άσκηση όλων των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους με στόχο την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας, συνιστά η ίδια η **πλουραλιστική σύνθεση της ΕΕΔΑ**. Πρέπει να σημειωθεί ότι **μεταξύ των μελών της ΕΕΔΑ, υποδεικνύεται και μέλος από τον Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας**, το οποίο συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου στην Ολομέλεια της Επιτροπής και μάλιστα προεδρεύει της Επιτροπής κατά την τρέχουσα θητεία (2019-2022). Επιπλέον υπογραμμίζεται, ότι με δικαίωμα ψήφου συμμετέχουν στην Ολομέλεια της Επιτροπής, μεταξύ των άλλων, το **Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ)**, η **Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ)**, η **Colour Youth Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας** και οι **Οικογένειες Ουράνιο Τόξο**.

Όπως πρόσφατα τόνισε η ΕΕΔΑ, με αφορμή την Παγκόσμια ημέρα της Γυναίκας, και σε μια περίοδο που τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας επιβάλλουν νέους περιορισμούς και προκλήσεις για τα δικαιώματα των γυναικών, η **Επιτροπή συνεχίζει να εργάζεται για την εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων** και την ενδυνάμωση των γυναικών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, την καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και τη στήριξη όλων των ευάλωτων ομάδων γυναικών, όπως οι γυναίκες με αναπηρία,

¹ Βλ. Ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ: Αποφάσεις-Θέσεις [ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ](#).

οι γυναίκες Ρομά, οι γυναίκες πρόσφυγες, οι μετανάστριες και οι γυναίκες ΛΟΑΤΚΙ+.²

Σε κάθε περίπτωση, οι γνώσεις και η **εμπειρία της Εθνικής Επιτροπής σε θέματα προώθησης και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και στη διενέργεια εκπαιδευτικών Δράσεων και σεμιναρίων** στο πλαίσιο της αποστολής της, μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην εκπόνηση και υλοποίηση των ΕΣΔ. Επισημαίνεται, ότι και σύμφωνα με το σχετικό **Εγχειρίδιο** του Γραφείου του Υπατού Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, οι **Εθνικοί Θεσμοί Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** **διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην παρακολούθηση της υλοποίησης των Εθνικών Σχεδίων Δράσης (ΕΣΔ)**, παρέχοντας τεχνογνωσία και συμβουλές προς τις Κυβερνήσεις.³ Επιπλέον, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι είναι κρίσιμης σημασίας η εφαρμογή και ενσωμάτωση των συστάσεων των εθνικών και διεθνών οργάνων καθώς και οι αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών και οιονεί δικαιοδοτικών οργάνων προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η ΕΕΔΑ με αφορμή το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025 (στο εξής ΕΣΧΔΙΦ)**, επανέρχεται σε προηγούμενες συστάσεις της,⁴ διατυπώνοντας γενικές αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την εκπόνησή του, ιδίως ως προς την αναγκαιότητα, τον τρόπο και τα μέσα κατάρτισης αλλά και ως προς τον καθορισμό των ενεργειών που βελτιώνουν την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του παρόντος ΕΣΧΔΙΦ, η ΕΕΔΑ θα ήθελε να επισημάνει τα εξής:

1. Το περιεχόμενο του ΕΣΧΔΙΦ, όπως άλλωστε και κάθε ΕΣΔ, πρέπει να περιλαμβάνει τα **μέτρα εκείνα τα οποία είναι «κατάλληλα» να απαντήσουν στις σύγχρονες προκλήσεις**. Συνεπώς, επιβάλλεται ο **επανέλεγχος των Δράσεων** και η διαγραφή αυτών που έχουν ήδη λήξει και δεν πρόκειται να ενεργοποιηθούν ξανά. Επίσης, ένα ΕΣΔΔΠ καλείται να ενθαρρύνει την υιοθέτηση μέτρων που θα αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις σημερινές ανάγκες, λαμβάνοντας υπόψη τις **επιπτώσεις των Δράσεων** και των μέτρων, ιδίως στις **ευάλωτες ομάδες** γυναικών, οι οποίες διακρίνονται βάσει ειδικότερων ή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, με αποτέλεσμα κάποιες δημόσιες ή ιδιωτικές πολιτικές να έχουν ακόμη πιο δυσμενή επίπτωση σε αυτές. Ειδικότερα χαρακτηριστικά που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι το φύλο, η ηλικία, η κοινωνική-οικονομική κατάσταση, ο τόπος διαμονής (αστικά-μη αστικά κέντρα), τυχόν αναπηρία, η εθνότητα, η θρησκεία, η γλώσσα κ.λπ. Επομένως, **ένα ΕΣΧΔΙΦ δεν αρκεί να καταγράφει και να χαρτογραφεί δράσεις που**

² Βλ. [ΔΤ ΕΕΔΑ](#) Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας: ο αγώνας για την εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων συνεχίζεται, 8 Μαρτίου 2021.

ούτως ή άλλως επρόκειτο να γίνουν αλλά να αιτιολογεί τους λόγους, για τους οποίους προκρίνονται τα μέτρα που περιλαμβάνει σε σχέση με άλλα, ιδίως υπό το φως των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης των μέτρων που εφαρμόστηκαν στα ΕΣΔ των προηγούμενων περιόδων.

2. Επιπλέον, σημειώνεται, ότι ένα ΕΣΔ πρέπει όχι μόνο να απαντά με συγκεκριμένες δράσεις σχετικά το πώς ένα κράτος σκοπεύει να εφαρμόσει τις διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές του υποχρεώσεις σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά περαιτέρω **να αποτυπώνει αφενός την ανάγκη αξιολόγησης των μέτρων και αφετέρου τον καθορισμό του τρόπου μέτρησης της αποτελεσματικότητας των Δράσεων** που θα εφαρμοσθούν. Συνεπώς, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται: **α)** στο «Περιεχόμενο», ήτοι το ΕΣΔ πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους που πρέπει να υλοποιηθούν, οι οποίοι να είναι συγκεκριμένοι, πραγματοποιήσιμοι, μετρήσιμοι, σχετικοί και χρονικά προσδιορισμένοι και **β)** στην «Παρακολούθηση», με την έννοια ότι πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι φορείς που εκπροσωπούν γυναίκες και ευάλωτες κατηγορίες γυναικών ή δραστηριοποιούνται ενεργά στην προστασία των δικαιωμάτων τους και μπορούν να συμμετέχουν στο στάδιο της παρακολούθησης της εφαρμογής των μέτρων («follow-up»).

3. Ως προς το Περιεχόμενο του ΕΣΧΔΙΦ, η ΕΕΔΑ επανέρχεται με έμφαση στο ζήτημα της **ανάγκης υιοθέτησης μετρήσιμων και χρονικά οριοθετημένων στόχων** για την εφαρμογή των Δράσεων για την πλήρη απόλαυση της ισότητας των φύλων. Προς τον σκοπό αυτό, επαναδιατυπώνει την πάγια σύστασή της για διασύνδεση των Δράσεων του ΕΣΧΔΙΦ με εθνικές και ειδικότερες στρατηγικές και προϋπολογισμούς, ώστε να διασφαλίζεται η κατάλληλη κατανομή των οικονομικών, ανθρωπίνων και τεχνικών πόρων που απαιτούνται. Ένα ΕΣΧΔΙΦ πρέπει να προσανατολίζεται στις σύγχρονες προκλήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτές οριοθετούνται με βάση συγκεκριμένα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία. Προκειμένου μάλιστα αυτά να μπορούν να επιλεγούν και να αξιοποιηθούν με το βέλτιστο δυνατό τρόπο για την εκπόνηση και παρακολούθηση του ΕΣΧΔΙΦ, είναι **χρήσιμο να μελετηθούν και επιλεγούν οι κατάλληλοι «Δείκτες Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» (Human Rights Indicators)**. Οι Δείκτες, οι οποίοι μπορούν να είναι είτε ποιοτικού είτε ποσοτικού χαρακτήρα, είναι αξιοποιήσιμοι σε κάθε είδους μελέτη που μπορεί να σχετίζεται

³ [Handbook](#) on National Human Rights Plans of Action, OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS, 29 August 2002, σελ. 51.

⁴ Βλ. [Συνεισφορά της ΕΕΔΑ](#) στο πλαίσιο εκπόνησης της Νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά για την περίοδο 2021-2027, [Συμβολή της ΕΕΔΑ στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού](#), Ιανουάριος 2020, [Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού](#), 2018, [Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού](#), 2015.

με επιπτώσεις ιδιωτικών ή δημόσιων πολιτικών σε ανθρώπινα δικαιώματα (Human Rights Impact Assessments). Η χρήση Δεικτών, ιδίως στο ΕΣΧΔΙΦ, έχει καίρια αξία στο μέτρο που: **α)** περιγράφει με αριθμητική ακρίβεια μία πραγματική ή νομική κατάσταση, **β)** παρακολουθεί την πρόοδο και την εξέλιξη ενός Σχεδίου Δράσης, **γ)** μετρά την απόδοση και τα αποτελέσματα των επί μέρους Δράσεων και **δ)** βελτιώνει σημαντικά την επικοινωνία και την ακρίβεια της πληροφορίας μεταξύ των φορέων. Η ορθή χρήση Δεικτών, εφόσον βεβαίως αυτοί προσαρμόζονται στις ειδικότερες εθνικές, πολιτιστικές και κοινωνικές συνθήκες και άξονες προτεραιοποίησης, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία ελέγχου και διαφάνειας, ενώ θεωρούνται βέλτιστη πρακτική στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών.⁵

4. Με αφορμή το υπό κατάρτιση ΕΣΧΔΙΦ, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι **οι διαβουλεύσεις - μαζί με τις έμφυλες εκτιμήσεις επιπτώσεων, οι αξιολογήσεις και η τεχνογνωσία - αποτελούν βασικό εργαλείο για τη διαφάνεια και την ενημέρωση της χάραξης πολιτικής.** Υπό αυτήν τη σκοπιά, η ΕΕΔΑ σημειώνει περαιτέρω, ότι **η μη συμμετοχή αντιπροσωπευτικών φορέων των γυναικών στο σχεδιασμό και την κατάρτισή του συνιστά παράλειψη,**⁶ η οποία αντίκειται στις απαιτήσεις τόσο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων κατά των Γυναικών,⁷ όσο και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες⁸ και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.⁹

⁵ Βλ. σχετικά UN Department of Economic and Social Affairs of the UN Secretariat, "Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies" (2007); Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), "Human Rights Indicators: A Guide to measurement and Implementation", HR/PUB/12/5 (2012); EU-UNICEF, "Child Rights Toolkit: Integrating Child Rights in Development Cooperation" (2014); FRA, "Developing Indicators for the Protection, Respect and Promotion of the Child in the European Union" (2010); WHO, Indicators to improve children's environmental health, Indicators for assessing infant and young child feeding practices, Global Reference List of 100 Core Health Indicators (plus health-related SDGs) (2018); FRA, "Developing Indicators for the Protection, Respect and Promotion of the Child in the European Union" (2010), σελ. 14.

⁶ Βλ. σχετικά και ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΟΤΙΜΑ [Παρατηρήσεις και σχόλια](#) επί του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025, σελ. 3. Αντίστοιχες επισημάνσεις έχει διατυπώσει πρόσφατα και η ΓΣΕΕ σε επιστολή της προς την Υφυπουργό Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, κα Συρεγγέλα με θέμα: *Προώθηση της ουσιαστικής ισότητας και προστασία των θυμάτων έμφυλων διακρίσεων και βίας στον τομέα της εργασίας* (Εβ/ζχ/030221).

⁷ Βλ. Concluding observations on the seventh periodic report of Greece adopted by the Committee at its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013), Observation 43 CEDAW/C/GRC/CO/7.

⁸ Βλ. σχετικά διατάξεις Άρθρου 4 παρ. 3 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο: «Κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών, για να εφαρμοστεί η παρούσα Σύμβαση και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμβουλευούνται συνεχώς και θα εμπλέκουν ενεργά τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους» και β) Άρθρο 7 παρ. 1, σύμφωνα με το οποίο: «1. Τα

5. Τέλος, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι η ουσιαστική διάρθρωση ενός ΕΣΔ συνεπάγεται εξασφάλιση πόρων από τον εθνικό προϋπολογισμό. Στο παρόν ΕΣΧΔΙΦ παρατηρείται ότι δεν γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα χρηματοδοτικά εργαλεία, παρά μόνο στο πλαίσιο των επιμέρους Δράσεων ορισμένων Υπουργείων, όπως Δράσεις του Υπουργείου Εξωτερικών και του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων που υλοποιούνται ή πρόκειται να υλοποιηθούν μέσω κυρίως των χρηματοδοτικών εργαλείων του ΕΣΠΑ. Η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει τη θέση της, ότι η τυχόν αξιοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ πρέπει να γίνεται συμπληρωματικά, για τη διασφάλιση επιπλέον αναγκαίων πόρων. Αυτό ωστόσο, το οποίο συνιστά βασικό συστατικό ενός ΕΣΧΔΙΦ, είναι ο «έμφυλος προϋπολογισμός», το λεγόμενο «gender budgeting», η ένταξη δηλ. της διάστασης του φύλου σε όλα τα στάδια της διαδικασίας του προϋπολογισμού με σκοπό την αποτελεσματική προώθηση της ισότητας των φύλων.¹⁰ Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει τη σημασία της αντικειμενικής ενσωμάτωσης των αρχών της ισότητας των φύλων σε μία ολοκληρωμένη δημοσιονομική πολιτική και δεσμεύεται να παρακολουθεί το θέμα με τους αρμόδιους φορείς, προκειμένου **το «gender budgeting» να αποτελέσει στο εξής πάγια πρακτική σε όλα τα στάδια της διαδικασίας κατάρτισης του δημόσιου προϋπολογισμού.**

II. Ειδικότερες παρατηρήσεις

Δομή και προτεραιότητες του ΕΣΧΔΙΦ

Παρακολουθώντας τις εξελίξεις αναφορικά με την ισότητα των φύλων και την καταπολέμηση των διακρίσεων σε τοπικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η **ΕΕΔΑ καλωσορίζει την πρωτοβουλία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025**, και επισημαίνει την **πάγια ετοιμότητα και προθυμία της να σταθεί αρωγός στο έργο του Υπουργείου, καθώς και της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων**. Υπό το πρίσμα αυτό, η Εθνική Επιτροπή καλωσορίζει επίσης και ευθυγραμμίζεται με τις προτάσεις και διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ανακοίνωσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: *«Μια Ένωση ισότητας — Στρατηγική για την*

Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη απόλαυση, από τα παιδιά με αναπηρίες, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, σε ίση βάση με τα υπόλοιπα παιδιά».

⁹ Βλ. Committee on the Rights of the Child, Sixtieth session, 29 May – 15 June 2012, Concluding observations: Greece, Observations 21. and 76., CRC/C/GRC/CO/2-3.

¹⁰ Βλ. <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting> and Council of Europe, *Gender Equality Glossary*, 2016.

ισότητα των φύλων 2020-2025» (COM(2020) 152 final),¹¹ σύμφωνα με τις οποίες, στόχος πρέπει να είναι μια Ευρώπη με ισότητα των φύλων, όπου η έμφυλη βία, οι διακρίσεις λόγω φύλου και η διαρθρωτική ανισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών θα αποτελούν παρελθόν και στην οποία γυναίκες και άνδρες, κορίτσια και αγόρια, σε όλη την πολυμορφία τους, θα είναι ίσοι.¹²

Η **δομή** του ΕΣΧΔΙΦ που επιλέχθηκε, ακολουθεί σε γενικές γραμμές τη **δομή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Ισότητα των Φύλων**. Εντούτοις, η ΕΕΔΑ, υπό το φως των διατάξεων του Ν. 4604/2019 για την Προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, επισημαίνει, ότι **οι επιλεχθείσες δράσεις του ΕΣΧΔΙΦ, είναι κρίσιμο παράλληλα να εντάσσονται, να αναλύονται και να παρακολουθούν με σαφήνεια στο κείμενο του Σχεδίου, τα κεφάλαια/τομείς του νόμου 4604/2019.**

Η ΕΕΔΑ εκφράζει τη λύπη της για το ότι, παρά τις πρωτοβουλίες για την ισότητα των φύλων στην Ελλάδα και την πρόοδο στον τομέα αυτόν από το 2010 κι έπειτα, **η χώρα μας κατατάσσεται, με βαθμολογία 52,2 στα 100, τελευταία στην ΕΕ βάσει του Δείκτη Ισότητας των Φύλων (Gender Equality Index).** Συγκεκριμένα η βαθμολογία της Ελλάδας είναι σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) περίπου 15,7 μονάδες χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ.¹³ Η ΕΕΔΑ, λαμβανομένων υπόψη και των παρατηρήσεων της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών,¹⁴ εφιστά περαιτέρω τη προσοχή της Πολιτείας στο γεγονός, ότι **η βία λόγω φύλου κατά των γυναικών εμφανίζεται σε όλους τους χώρους και τους τομείς της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, δημόσιο ή ιδιωτικό, συμπεριλαμβανομένων των πλαισίων της οικογένειας, της κοινότητας, των δημόσιων χώρων, του χώρου εργασίας, του ελεύθερου χρόνου, της πολιτικής, του αθλητισμού, των υπηρεσιών υγείας, της εκπαίδευσης και μέσω ψηφιακού περιβάλλοντος, όπως επίσης των σύγχρονων μορφών βίας μέσω διαδικτύου και άλλων ψηφιακών χώρων».**

¹¹ [Ανακοίνωση](#) της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final.

¹² [Ανακοίνωση](#) της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final, σελ. 2.

¹³ Βλ. EIGE [Δείκτης Ισότητας των Φύλων 2020](#) ΕΛΛΑΔΑ, EIGE, [Progress on gender equality in Greece since 2010](#). Βλ. επίσης [GNCHR - Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW](#), Οκτώβριος 2020.

¹⁴ Convention on the Elimination of Discrimination against Women, [General recommendation No. 35](#) on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19, CEDAW/C/GC/35, 14 Ιουλίου 2017, παρ. 20.

Παρά την εικόνα της Ελλάδας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει τον ρόλο και τη βούληση της **Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων**(στο εξής ΓΓΔΟΠΙΦ) για την εξάλειψη των ανισοτήτων και την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, μέσω της προώθησης ενός συνεκτικού πλέγματος πολιτικών με επίκεντρο την οριζόντια ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου σε όλους τους τομείς. Η έμφαση του ΕΣΧΔΙΦ 2021-2025 στην **i) Πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας**, στην **ii) Ισότιμη συμμετοχή γυναικών σε ηγετικούς ρόλους**, στην **iii) Ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας**, και στην **iv) Ενσωμάτωση της διάστασης φύλου σε τομεακές πολιτικές**, θεματικές που αποτελούν τους τέσσερις (4) άξονες προτεραιότητας του ΕΣΧΔΙΦ, αναφέρεται, ότι αντικατοπτρίζει τους **κύριους στόχους πολιτικής με βάση τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου κατά την προσεχή πενταετία**.

Οι δράσεις του ΕΣΧΔΙΦ υπό το φως των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η δομή του ΕΣΧΔΙΦ ακολουθεί σε γενικές γραμμές τη δομή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Ισότητα των Φύλων. Ωστόσο **το παρόν ΕΣΧΔΙΦ δεν φαίνεται να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη το ραγδαία μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον**. Στο επισφαλές και επιβαρυνμένο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, αποτέλεσμα της παρελθούσας δεκαετούς οικονομικής κρίσης, η οποία επέφερε ανεπανόρθωτα πλήγματα στην προστασία των δικαιωμάτων στην Ελλάδα,¹⁵ ήρθε να προστεθεί η πρωτοφανής και πολυεπίπεδη κρίση, στην οποία οδήγησε η **πανδημία Covid-19, με σοβαρές επιπτώσεις, μεταξύ των άλλων, και στα δικαιώματα των γυναικών**. Η ΕΕΔΑ έχει ήδη επιστήσει την προσοχή των αρμόδιων Αρχών στην άμεση κι επιτακτική **ανάγκη διασφάλισης**, ιδίως υπό τις παρούσες συνθήκες της συνεχιζόμενης πανδημίας, της **πλήρους εφαρμογής της αρχής της ισότητας των φύλων** και στην **ανάγκη εκτίμησης των επιπτώσεων των περιοριστικών για την αντιμετώπισή της, κρατικών μέτρων στα δικαιώματα των γυναικών**.¹⁶

¹⁵ Πρόσφατα, τον αντίκτυπο των μέτρων λιτότητας στη διαμόρφωση της σημερινής κατάστασης των γυναικών με συνέπεια το **έλλειμμα διασφάλισης των δικαιωμάτων τους στην Ελλάδα σε σχέση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ**, επεσήμαναν και οι εμπειρογνώμονες της **Ομάδας Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και την πράξη**, κατά την επίσκεψή τους στη χώρα μας τον Απρίλιο του 2019 (Βλ. [Έκθεση της Ομάδας Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και την πράξη](#), από την επίσημη επίσκεψή της στην Ελλάδα, από την 1η έως τη 12η Απριλίου 2019). Βλ. επίσης ΕΕΔΑ [Επιπτώσεις των Πολιτικών Οικονομικής Μεταρρύθμισης και των Μέτρων Λιτότητας στα Δικαιώματα του Ανθρώπου](#), 2017.

¹⁶ ΕΕΔΑ, [Έκθεση](#) για την ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη λήψη των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID -19 και συστάσεις προς την Πολιτεία. Αποτύπωση

Στις σχετικές παρατηρήσεις της, η ΕΕΔΑ δίνει, μεταξύ άλλων, **έμφαση στον έμφυλο αντίκτυπο της πανδημίας απέναντι στις ευάλωτες ομάδες γυναικών, όπως οι γυναίκες και τα κορίτσια μετανάστριες, οι γυναίκες πρόσφυγες και αιτούσες άσυλο, οι γυναίκες με αναπηρίες, οι γυναίκες Ρομά και τα πρόσωπα ΛΟΑΤΚΙ+, που επιβαρύνονται ακόμη περισσότερο, δεδομένων των ήδη εγκατεστημένων – και περισσότερο διαδεδομένων στις κοινότητές τους – έμφυλων διακρίσεων. Επιπλέον, όπως διαπιστώνει η Εθνική Επιτροπή, ιδίως όσον αφορά τον τομέα της απασχόλησης κατά την πανδημία, οι συνέπειες για τις γυναίκες δεν είναι μόνο βραχυπρόθεσμες, καθώς δεν αφορούν μόνο στην απώλεια εισοδήματος λόγω της μεγαλύτερης πιθανότητας να εγκαταλείψουν αμειβόμενη εργασία ή να επιλέξουν εργασία μερικής απασχόλησης για να ανταποκριθούν στα οικογενειακά βάρη, αλλά είναι και μακροπρόθεσμες, δεδομένου ότι δύνανται να επηρεάσουν συνολικά τις προοπτικές σταδιοδρομίας των γυναικών ή ακόμη και να τις οδηγήσουν σε οριστική έξοδο από την αγορά εργασίας.**¹⁷

Η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας προκειμένου να υπενθυμίσει ότι, παρά τις επαναλαμβανόμενες συστάσεις της για την **ανάγκη αποτελεσματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων τόσο των μέτρων λιτότητας,**¹⁸ όσο και των περιοριστικών μέτρων που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19 στην απόλαυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ιδίως στα εργασιακά,¹⁹ ο σωρευτικός αντίκτυπος των μέτρων αυτών δεν αποτιμήθηκε ποτέ.

Μεθοδολογία του ΕΣΧΔΙΦ

Ως προς τη **μεθοδολογία υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης,** η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ως γενική αρχή, ότι για την επίτευξη των επιμέρους Στόχων του,

των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια κατά την περίοδο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Συνεδριάσεις της 8ης, 22ης, 29ης Απριλίου και 6ης Μαΐου 2020, Ιούνιος 2020, ΕΕΔΑ, [Έκθεση αναφοράς](#) για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, 19 Μαΐου 2021.

¹⁷ European Committee of Social Rights, [Statement](#) on COVID-19 and social rights, adopted on 24 March 2021, σελ. 6.

¹⁸ Βλ. Ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ: Αποφάσεις-Θέσεις, [ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ](#).

¹⁹ ΕΕΔΑ, [Έκθεση](#) για την ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη λήψη των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID -19 και συστάσεις προς την Πολιτεία. Αποτύπωση των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια κατά την περίοδο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Συνεδριάσεις της 8ης, 22ης, 29ης Απριλίου και 6ης Μαΐου 2020, Ιούνιος 2020, ΕΕΔΑ, [Έκθεση αναφοράς](#) για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, 19 Μαΐου 2021.

θα πρέπει κάθε μεμονωμένη δράση που σχεδιάζεται να περιλαμβάνει σαφείς **α) τομεακούς στόχους, β) αρμοδιότητες, γ) χρονοδιάγραμμα εφαρμογής και δ) πρόβλεψη επαρκών πόρων**. Οριζόντια και κρίσιμη προϋπόθεση για την αποτελεσματική υλοποίηση των Στόχων, είναι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω,²⁰ **η χρήση κατάλληλων Δεικτών**, τη σημασία των οποίων, **για τη μέτρηση των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων των πολιτικών και εφαρμοστικών μέτρων**, καθώς και της παρακολούθησης της προόδου, καταδεικνύει σε κάθε ευκαιρία η ΕΕΔΑ.²¹ **Ειδικότερα, ο προσδιορισμός εξειδικευμένων ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα Δεικτών** προσαρμοσμένων για κάθε δράση του παρόντος Σχεδίου Δράσης, **η ουσιαστική χρήση και αξιοποίησή τους, η κατανομή των ενεργειών υλοποίησης των στόχων του σε βραχυπρόθεσμες και σε μακροπρόθεσμες**, κατά αναλογία με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης, συνιστούν εργαλεία που διευκολύνουν την παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του και άρα **θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του ΕΣΧΔΙΦ**.

Όπως αναφέρεται στο ίδιο το ΕΣΧΔΙΦ,²² το τελικό του κείμενο του θα έχει τη μορφή Επιχειρησιακού Προγράμματος με καταγεγραμμένες δράσεις, στοχοθεσία και κοστολόγηση ανά Άξονα Προτεραιότητας και Στόχους Πολιτικής ανταποκρινόμενους σε διεθνείς προδιαγραφές. **Από αυτήν τη σκοπιά, η ΕΕΔΑ επισημαίνει, ότι χωρίς το τελικό ολοκληρωμένο κείμενο του ΕΣΧΔΙΦ, καθίσταται εξαιρετικά δυσχερές η αξιολόγηση του και ως εκ τούτου αποδυναμώνεται η προστιθέμενη αξία που θα είχε μια ολοκληρωμένη και ουσιαστική συμβολή της ΕΕΔΑ στο πλαίσιο της αποστολής της.**

Η σημασία του διαλόγου μεταξύ της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών και ο ρόλος της ΕΕΔΑ ως θεσμός-γέφυρα

Τέλος, η ΕΕΔΑ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία, τόσο κατά το σχεδιασμό όσο και κατά το στάδιο της ορθής παρακολούθησης της υλοποίησης των στόχων του ΕΣΧΔΙΦ, **στον έγκαιρο, διαρκή και ουσιαστικό θεσμικό και κοινωνικό διάλογο μεταξύ της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών** για τα ζητήματα ισότητας φύλων, τις απαγορευμένες διακρίσεις, την παρενόχληση και τη βία κατά των γυναικών. Υπό αυτό το πρίσμα και λαμβανομένου υπόψη του ρόλου της ΕΕΔΑ ως **θεσμού-γέφυρα (bridge builder) μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων**, μεταξύ δηλ. της Κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών, φέρνοντάς τους πιο κοντά, η Εθνική Επιτροπή θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Μάλιστα, λαμβάνοντας περαιτέρω υπόψη ότι η

²⁰ Βλ. σελ. 7-8 του παρόντος.

²¹ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού, 2018.

²² Βλ. σελ. 94-95 του ΕΣΧΔΙΦ.

σύνθεση της Ολομέλειάς της στηρίζεται στην υπόδειξη Μελών από κρίσιμες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με δράση στο πεδίο της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, όπως οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ, ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα των Γυναικών, καθώς και οργανώσεις ΛΟΑΤΚΙ, οι οποίες ωστόσο δεν συμμετείχαν, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω,²³ στη διαδικασία κατάρτισης του ΕΣΧΔΙΦ, η ΕΕΔΑ δεν μπορεί παρά να μην επαναλάβει με έμφαση, ότι ο **διάλογος με την Πολιτεία θα μπορούσε να συμβάλλει όχι μόνο στο συνεκτικό και καίριο σχεδιασμό αλλά και την αποτελεσματική υλοποίηση των επιμέρους δράσεων.**²⁴

Με βάση τα παραπάνω, η ΕΕΔΑ επανερχόμενη και σε προηγούμενες συστάσεις της,²⁵ επισημαίνει τα εξής:

- ✓ *Ένα ΕΣΔ πρέπει να περιλαμβάνει ως βασικό μηχανισμό την ανάλυση αντίκτυπου των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων των πολιτικών και εφαρμοστικών του μέτρων (human rights impact assessment) μέσω της χρήσης κατάλληλων Δεικτών*
- ✓ *Ένα ΕΣΔ πρέπει να θέτει σαφείς α) τομεακούς στόχους, β) αρμοδιότητες, γ) χρονοδιάγραμμα εφαρμογής και δ) εκτίμηση κόστους των Δράσεων, ώστε η διαβούλευση επί του κειμένου του να έχει προστιθέμενη αξία. Σκοπός είναι, τα έργα και οι ενέργειες που προωθεί, να είναι χρονικά οριοθετημένες και μετρήσιμες με τη χρήση κατάλληλων και εξειδικευμένων Δεικτών ποιοτικού και ποσοτικού χαρακτήρα, προσαρμοσμένων για κάθε δράση του παρόντος ΕΣΧΔΙΦ. Επίσης, οι δράσεις πρέπει να συνδέονται με εθνικές και ειδικότερες στρατηγικές και προϋπολογισμούς για να διασφαλίζεται η κατάλληλη κατανομή των οικονομικών, ανθρώπινων και τεχνικών πόρων για την εφαρμογή τους*
- ✓ *Βασικό άξονα του ΕΣΧΔΙΦ πρέπει να αποτελούν σαφείς και στοχευμένες δράσεις για την προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά των γυναικών, άμεσα χωρίς καθυστερήσεις και ανεξάρτητα από την άσκηση ποινικής δίωξης,*

²³ Βλ. σελ. 5-6 του παρόντος.

²⁴ Βλ. και ΤΟ ΒΗΜΑ «Χωρίς λογισμό και όνειρο για τις γυναίκες», Κριτική για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων της κυβέρνησης που τέθηκε σε διαβούλευση, Στρατηγική Μαρία, 29.07.2021.

²⁵ [Συνεισφορά της ΕΕΔΑ](#) στο πλαίσιο εκπόνησης της Νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά για την περίοδο 2021-2027, [Συμβολή της ΕΕΔΑ στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού](#), Ιανουάριος 2020, [Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού](#), 2018, [Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού](#), 2015.

καθώς και δράσεις ενδυνάμωσης των γυναικών κατά την ανάκαμψη από την πανδημία με στόχο την εξάλειψη των οικονομικών κι κοινωνικών ανισοτήτων που προκλήθηκαν από την πανδημία

- ✓ *Απαραίτητο κριτήριο για την προστιθέμενη αξία ενός ΕΣΧΔΙΦ είναι η ουσιαστική συμμετοχή των ίδιων των Γυναικών μέσω των Εκπροσώπων και των Σωματείων τους, σε όλα τα στάδια, δηλαδή στο σχεδιασμό, την υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των μέτρων, των Δράσεων και πολιτικών που αφορούν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων και των αναγκών τους. Σημαντικό ρόλο θα μπορούσε να διαδραματίσει προς αυτήν την κατεύθυνση η ΕΕΔΑ μέσω της συμμετοχής στην Επιτροπή Παρακολούθησης των Πολιτικών για την Ισότητα των Φύλων, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους στα θέματα ισότητας των φύλων φορείς*
- ✓ *Στο κείμενο του ΕΣΧΔΙΦ πρέπει να γίνεται ρητή αναφορά στον ρόλο της ΕΕΔΑ ως θεσμού-γέφυρα στην ενθάρρυνση και προώθηση του διαλόγου μεταξύ της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών για τα ζητήματα ισότητας φύλων, τις απαγορευμένες διακρίσεις και την παρενόχληση και τη βία κατά των γυναικών.*

III. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί των Αξόνων Προτεραιότητας του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025

1. **Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 1^{ου} Άξονα Προτεραιότητας:**
Πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας για την προστασία των γυναικών από την άσκηση κάθε μορφής βίας και τη σημασία της ευαισθητοποίησης των φορέων και των πολιτών

Στόχος 1.1. Εφαρμογή Προβλέψεων Σύμβασης Κωνσταντινούπολης

Βία κατά των γυναικών σε περιόδους κρίσης

Πρόσφατα το κοινωνικό κίνημα #MeToo και οι παρόμοιες εκδοχές του ανέδειξαν δημοσίως και στην Ελλάδα, την **έκταση του σεξισμού, της σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης** που αντιμετωπίζουν ως επί το πλείστον οι γυναίκες και τα κορίτσια, προτρέποντας στην καταγγελία και δημοσιοποίηση των περιστατικών στα κοινωνικά δίκτυα. Η ΕΕΔΑ μάλιστα, με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες στο χώρο του αθλητισμού για φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο εκμετάλλευσης σχέσης εξουσίας, επεσήμανε σε σχετική Δήλωσή της, ότι **η πρόσβαση των θυμάτων σεξουαλικής βίας στη**

δικαιοσύνη, η διεξαγωγή αποτελεσματικής διερεύνησης των παραβιάσεων που αφορούν πράξεις που στρέφονται κατά της γενετήσιας ζωής κι ελευθερίας και η χρηστή απονομή της δικαιοσύνης, συγκαταλέγονται ανάμεσα στις βασικότερες πτυχές της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.²⁶

Ταυτόχρονα, η πανδημία COVID-19 ανέδειξε ότι **η βία και η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών ευδοκιμεί σε περιόδους εγκλεισμού**. Σημαντικές αυξήσεις των καταγγελιών για ενδοοικογενειακή βία καταγράφηκαν στη χώρα μας κατά τη διάρκεια της «καραντίνας», τόσο στο πρώτο κύμα της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020,²⁷ όσο και στη συνέχεια.²⁸ Τα ΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης μάλιστα χαρακτήρισαν τη βία κατά των γυναικών, κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας του COVID-19, ως **«σκιώδη πανδημία»**. Η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει την ιδιαίτερη έμφαση που η ίδια αποδίδει στον **αντίκτυπο των έκτακτων μέτρων στις περιπτώσεις των ευάλωτων κατηγοριών γυναικών**, συμπεριλαμβανομένων μεταναστών και προσφύγων, Ρομά, γυναικών με αναπηρία και LGBTQI+ άτομα, που απειλούνται ως θύματα πολλαπλών διακρίσεων.²⁹

Η ΓΓΔΟΠΙΦ τόνισε ότι η βία με βάση το φύλο, ήταν μία από τις πιο τραγικές συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού.³⁰ Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω,³¹ η **ΕΕΔΑ παρακολούθησε και παρακολουθεί στενά τη σειρά μέτρων της**

²⁶ Δήλωση της ΕΕΔΑ για τα φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο εκμετάλλευσης σχέσης εξουσίας με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες στο χώρο του αθλητισμού, Ιανουάριος 2021.

²⁷ Βλ. <https://www.kethi.gr/nea/i-bia-kata-ton-gynaikon-tin-epohi-toy-covid-19>

²⁸ Βλ. Ανακοίνωση Τύπου Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Μ. Συρεγγέλα: *Δεκάδες γυναίκες – θύματα βίας εγκαταλείπουν την οικογενειακή τους εστία για να μην θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή τους*, 17.8.2021. Βλ. επίσης Συμμετοχή της Επιστημονικής Συνεργάτιδας της ΕΕΔΑ Κ. Χαροκόπου στη συνεδρίαση της 22ης Μαΐου 2020 της Ειδικής Μόνιμης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία στον καιρό του κορωνοϊού: Οι γυναικείες οργανώσεις καταθέτουν την εμπειρία τους».

²⁹ ΕΕΔΑ, Έκθεση για την ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη λήψη των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID -19 και συστάσεις προς την Πολιτεία. Αποτύπωση των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια κατά την περίοδο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Συνεδριάσεις της 8ης, 22ης, 29ης Απριλίου και 6ης Μαΐου 2020, Ιούνιος 2020, ΕΕΔΑ, Έκθεση αναφοράς για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, 19 Μαΐου 2021, GNCHR Observations on the National report submitted in accordance with par. 5 of the annex to HRC resolution 16/21 in view of the Third Cycle of Universal Periodic Review (UPR) of Greece during the UN Human Rights Council's 39th Session, Ιούλιος 2021, GNCHR Observations on Greece's combined 23rd and 24th periodic report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) of the International Convention on the elimination of All Forms of Racial Discrimination, Ιούλιος 2021.

³⁰ ΓΓΔΟΠΙΦ 1η Ετήσια έκθεση για τη Βία κατά των γυναικών, Νοέμβριος 2020.

³¹ Βλ. σελ. 11-12 του παρόντος.

Ελληνικής Κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της πανδημίας, δεδομένου ότι επηρεάζουν άμεσα την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Η ΕΕΔΑ έχει εκφράσει τη **δυσaréσκειά της για το γεγονός ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα μέτρα που λήφθηκαν έλαβαν τη μορφή Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου**, θεσπίζοντας σε πολλές περιπτώσεις έναν άτυπο «νόμο έκτακτης ανάγκης», που επηρεάζει ιδιαίτερα την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των γυναικών, ιδίως της ελεύθερης κυκλοφορίας τους.³²

Υπό το φως των παραπάνω, η ΕΕΔΑ προτρέπει την Πολιτεία, να ενθαρρύνει **τα μέσα ενημέρωσης και τεχνολογίας των πληροφοριών, να προβάλλουν το ζήτημα της άσκησης βίας από στενό σύντροφο και την ανεπαρκή καταγγελία του**, καθώς το ζήτημα αυτό δεν πρέπει να θεωρείται ιδιωτικό, σύμφωνα με το γράμμα αλλά και τις εγγυήσεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.³³ Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι η σχετική δράση εκπόνησης, στο πλαίσιο του παρόντος ΕΣΧΔΙΦ, «Οδηγού ενεργειών» προς τους αστυνομικούς που θα επιλαμβάνονται σχετικών υποθέσεων,³⁴ δεν επαρκεί για την ολιστική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Με πλήρη εικόνα, τόσο της σημερινής πραγματικότητας που βιώνουν κυρίως οι γυναίκες όσο και των πραγματικών και νομικών δυσχερειών αντιμετώπισής της, η ΕΕΔΑ προτείνει ανάμεσα στους βασικούς στόχους του παρόντος ΕΣΧΔΙΦ, και με τη διάθεση των κατάλληλων οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων,³⁵ τη συμπερίληψη:

- ✓ *ι) σαφών και στοχευμένων Δράσεων πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας και προστασίας των θυμάτων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, άμεσα χωρίς καθυστερήσεις και ανεξάρτητα από την άσκηση ποινικής δίωξης, καθώς και ii) διοικητικών πρακτικών*

³² ENNHRI State of the rule of law in Europe, [Reports from National Human Rights Institutions](#), June 2021, σελ. 282-284. Βλ. επίσης ΕΕΔΑ, [Έκθεση](#) για την ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη λήψη των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID -19 και συστάσεις προς την Πολιτεία. Αποτύπωση των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια κατά την περίοδο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Συνεδριάσεις της 8ης, 22ης, 29ης Απριλίου και 6ης Μαΐου 2020, Ιούνιος 2020, ΕΕΔΑ, [Έκθεση αναφοράς](#) για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, 19 Μαΐου 2021.

³³ Βλ. Σύμβαση της Κων/λης, άρθρα 3 *Ορισμοί* και 17 *Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των μέσων μαζικής ενημέρωσης*.

³⁴ Βλ. σελ. 25 του ΕΣΧΔΙΦ.

³⁵ Βλ. Ν. 4531/2018 Κεφάλαιο II- *Ολοκληρωμένες πολιτικές και συλλογή δεδομένων* Άρθρα 7- 11 και Κεφάλαιο IV- *Προστασία και υποστήριξη*, Άρθρα 18-28.

εξατομικευμένης υποστήριξης των θυμάτων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

- ✓ Δράσεων και μέτρων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με τη συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων φορέων (θεσμικά όργανα, υπηρεσίες και οργανισμοί), συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών, όπως π.χ. πρόσληψη ή απόσπαση προσωπικού κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων σε όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας εξειδικευμένων στη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών
- ✓ μέτρων ενίσχυσης των υγειονομικών υπηρεσιών της χώρας για τη διαχείριση περιστατικών βίας κατά των γυναικών. Ειδικά για το θέμα του βιασμού, απαιτείται η άμεση λειτουργία ιατροδικαστικών υπηρεσιών σε όλους τους νομούς της χώρας, και παράλληλα η άμεση πρόσληψη ή κατάλληλη εκπαίδευση, σε όλες τις υγειονομικές δομές της χώρας, του νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού για τη διαχείριση περιστατικών βιασμών. Χρήση τεχνολογιών τύπου «rape kit» (εργαλειοθήκη βιασμού) πρέπει επίσης να αξιοποιηθεί σε όλα τα δημόσια νοσοκομεία και τα κέντρα υγείας για τη διευκόλυνση των θυμάτων³⁶
- ✓ Δράσεων ενημέρωσης επαγγελματιών στον τομέα της υγείας και αστυνομικών πρώτης γραμμής με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των θυμάτων κατά τη χρήση των υπηρεσιών αυτών και τη χωρίς διακρίσεις αντιμετώπιση και αποτελεσματική προστασία τους
- ✓ πρακτικών συστηματικής συλλογής αξιόπιστων και συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων αναφορικά με το πεδίο όλων των

³⁶ Βλ. σχετικά δημοσιεύματα:

- Όσα θα αντιμετωπίσεις αν βιαστείς στην Ελλάδα του 2021. Εδώ που το 32% των ανθρώπων θα «δικαιολογούσε» έναν βιασμό, Μαριλέλλα Αντωνοπούλου, 12.2.2021

<https://www.ladylike.gr/women-today/osa-tha-antimetopiseis-an-viasteis-stin-ellada-tou-2021-edo-pou-to-32-ton-anthropon-tha-dikaiologouse-enan-viasmo/>

- Ποια είναι τα βήματα που μια γυναίκα μπορεί να ακολουθήσει μετά τον βιασμό, Χριστίνα Γαλανοπούλου, 9.3.2019

<https://www.lifo.gr/now/greece/poia-einai-ta-bimata-poy-mia-gynaika-mporei-na-akolouthisei-meta-ton-biasmo>

- Στην Ελλάδα του 2021, αν μια γυναίκα βιαστεί Παρασκευή θα εξεταστεί από ιατροδικαστή τη Δευτέρα, News 24/7, Μαρία Καούκη, 24 Ιανουαρίου 2021.

Βλ. επίσης ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΡΓΟΥ ΕΤΟΥΣ 2020, ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΑΞΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ.

απαγορευμένων από το νόμο διακρίσεων, όπως επιβάλλεται και από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.³⁷

Νομοθετικά μέτρα για την εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνοντας σταθερά τη θέση της ως προς την προστιθέμενη αξία της **Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης** για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών, μέσω των απαραίτητων νομοθετικών μέτρων,³⁸ υπογραμμίζει με την ευκαιρία, τη **σημασία της λήψης όλων των εφαρμοστικών μέτρων που απαιτούνται για την ουσιαστική υλοποίησή της**,³⁹ καθώς όπως αναδεικνύεται το τελευταίο ειδικά διάστημα και στην ελληνική κοινωνία,⁴⁰ ο

³⁷ Άρθρο 11 του Ν. 4531/2018. Η ΕΕΔΑ χαιρετίζει τον ρόλο παρακολούθησης της ΓΓΔΟΠΦ και τη συλλογή δεδομένων και την έρευνα που διεξάγει το Παρατηρητήριό της.

³⁸ Βλ. Συμμετοχή της Προέδρου της ΕΕΔΑ Μαρία Γαβουνέλη στη συνεδρίαση της 22ης Οκτωβρίου 2019 της Ειδικής Μόνιμης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με θέμα «Πληροφορίες σχετικά με την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Βλ. επίσης [Παρατηρήσεις](#) της ΕΕΔΑ επί του Σχ/Ν «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, [Σύσταση προς Υποστήριξη της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης](#) - Εγκρίθηκε από τη Διάσκεψη των Διεθνών Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 15 Οκτωβρίου 2020 (Η μετάφραση στα ελληνικά έγινε με πρωτοβουλία του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας), Νοέμβριος 2020, [Δήλωση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου \(ΕΕΔΑ\) για την αποχώρηση της Τουρκίας από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης](#), 31.3.2021.

³⁹ GNCHR Observations on the National report submitted in accordance with par. 5 of the annex to HRC resolution 16/21 in view of the Third Cycle of Universal Periodic Review (UPR) of Greece during the UN Human Rights Council's 39th Session, Ιούλιος 2021, GNCHR Observations on Greece's combined 23rd and 24th periodic report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) of the International Convention on the elimination of All Forms of Racial Discrimination, Ιούλιος 2021.

Όπως συμβαίνει με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, η οποία, παρότι κυρώθηκε με το Ν 4531/2018, δεν εφαρμόζεται στην Ελλάδα και τα θύματα στερούνται την προστασία που δικαιούνται. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΕΔΑ, συντασσόμενη πλήρως και με τις θέσεις του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, ο κυρωτικός νόμος της Σύμβασης παραμένει ανενεργός, καθώς κρίσιμες ποινικές διατάξεις του απουσιάζουν από τον Ποινικό Κώδικα, ενώ δεν έχουν εκδοθεί οι Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις που προβλέπει για τη διεκδίκηση αποζημίωσης. Βλ. σχετικά ΕΕΔΑ, [Έκθεση](#) ενόψει της Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης (Universal Periodic Review, UPR) του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, για την Ελλάδα, Μάρτιος 2021, ΣΔΓ, [Ανακοίνωση](#), Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας: σήμερα δεν γιορτάζουμε, επαγρυπνούμε και απαιτούμε, 8 Μαρτίου 2021.

⁴⁰ Βλ. Ανακοίνωση Τύπου Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Μ. Συρεγγέλα: *Δεκάδες γυναίκες – θύματα βίας εγκαταλείπουν την οικογενειακή τους εστία για να μην θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή τους*, 17.8.2021, ΕΕΔΑ, [Δήλωση](#) για τα φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο εκμετάλλευσης σχέσης εξουσίας με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες στο χώρο του αθλητισμού, 21 Ιανουαρίου 2021.

δρόμος για την εξάλειψη της έμφυλης βίας είναι μακρύς και χρειαζόμαστε όλα εκείνα τα θεσμικά εργαλεία για την καταπολέμηση της «μάστιγας».⁴¹

Λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης του κράτους για **εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με τη Σύμβαση** της Κωνσταντινούπολης **μέσω της λήψης μέτρων ειδικής προστασίας και ανάπτυξης κατάλληλων διοικητικών πρακτικών**, καθώς και του γεγονότος, ότι το ΕΣΧΔΙΦ περιλαμβάνει μια σειρά οριζόντιων παρεμβάσεων σε όλο το εύρος της δημόσιας πολιτικής και κάθετων εξειδικευμένων πολιτικών που απευθύνονται σε γυναίκες και άνδρες στους τομείς, όπου εντοπίζονται ανισότητες, **η ΕΕΔΑ τονίζει ότι προτεραιότητα πρέπει να είναι η ουσιαστική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την προστασία των γυναικών από κάθε μορφής βία.**

Οκυρωτικός της Σύμβασης Ν. 4531/2018, συμπληρώνοντας και βελτιώνοντας ουσιαστικά τον Ν. 3500/2006 προς την κατεύθυνση μιας συντονισμένης και αποτελεσματικής προσέγγισης για την **πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, τη δίωξη των δραστών και την προστασία των θυμάτων**,⁴² εισήγαγε μια σειρά από καινοτομίες. Πέραν της ρητής ποινικοποίησης της ενδοοικογενειακής βίας και της προώθησης των δικαιωμάτων των θυμάτων, ο Ν. 4531/2018 ενίσχυσε τις ποινικές διατάξεις που τιμωρούν τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, ποινικοποίησε την **μη εμφανή παρακολούθηση ή παρενόχληση (Stalking)**, επαναπροσδιόρισε την έννοια του φύλου με τον Ν. 4604/2019 και το έγκλημα του βιασμού στον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 336) με βάση τη συναίνεση, ενώ όρισε την ΓΓΔΟΠΙΦ ως «συντονιστικό όργανο» στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, προκειμένου να διευκολύνει την εφαρμογή της Σύμβασης. Εντούτοις, μέχρι σήμερα, **αρκετά από νομοθετικά τα μέτρα στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης δεν έχουν ακόμη δρομολογηθεί**, όπως η έκδοση των Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων που προβλέπονται για τη διεκδίκηση αποζημίωσης από τα θύματα εγκλημάτων βίας και σεξουαλικών εγκλημάτων από πρόθεση για την ζημία που υπέστησαν.⁴³

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ εφιστά την προσοχή των αρμόδιων εθνικών αρχών στην **επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου της ατιμωρησίας**

⁴¹ [Δήλωση](#) ΕΕΔΑ για την αποχώρηση της Τουρκίας από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, 31.3.2021

⁴² Ο Ν. 3500/2006 επικρίθηκε έντονα ως ανεπαρκές και αναποτελεσματικό εργαλείο, δημιουργώντας νομική αβεβαιότητα και δυσκολίες στην εφαρμογή, όπως η μη συμπερίληψη όλων των μορφών βίας, ο ορισμός του βιασμού με βάση τη βία και όχι η απουσία συγκατάθεσης

⁴³ Ν. 3811/2009, Αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων βίας από πρόθεση (Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Απριλίου 2004) και άλλες διατάξεις.

των δραστών ιδίως περιστατικών που αφορούν πράξεις, οι οποίες στρέφονται κατά της γενετήσιας ζωής κι ελευθερίας. Προς την ίδια κατεύθυνση, η Ομάδα Εργασίας του ΟΗΕ για τις διακρίσεις εις βάρος γυναικών και κοριτσιών διατύπωσε τις ανησυχίες της σχετικά με τη μη δίωξη των δραστών παρά τον σημαντικό αριθμό περιπτώσεων καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας.⁴⁴ Η προβλεπόμενη στο ΕΣΧΔΙΦ μελέτη για το προφίλ των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, αξιολόγηση των θεραπευτικών προγραμμάτων για τους δράστες, προτάσεις βελτίωσης των θεραπευτικών προγραμμάτων με στόχο την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας,⁴⁵ αναγνωρίζεται από την ΕΕΔΑ ως ένα πολύ θετικό βήμα, ωστόσο δεν επαρκεί για την ουσιαστική καταπολέμηση του φαινομένου.

Δεδομένης της κομβικής σημασίας της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και της διαπιστωθείσας άμεσης ανάγκης αντιμετώπισης του φαινομένου της ατιμωρησίας των δραστών περιστατικών βίας κατά γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας, η ΕΕΔΑ προτείνει τα ακόλουθα:

- ✓ Την ένταξη ανάμεσα στους βασικούς στόχους του ΕΣΧΔΙΦ, Στόχου για την εξάλειψη του φαινομένου της ατιμωρησίας των δραστών. Ειδικότερα, στο κείμενο του Σχεδίου προτείνεται η συμπερίληψη Δράσεων που διευκολύνουν την πρόσβαση των θυμάτων και των μαρτύρων σε διαδικασίες καταγγελιών και δίωξης σε όλους τους χώρους, όπου συστηματικά λαμβάνουν χώρα οι πράξεις αυτές και που ενθαρρύνουν την τιμωρία των δραστών
- ✓ Τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την υλοποίηση Δράσεων και μέτρων με στόχο την απλοποίηση κι επιτάχυνση των διαδικασιών απονομής δικαιοσύνης στα περιστατικά βίας κατά γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας, την προώθηση επανορθωτικών διαδικασιών και μέτρων αποκαταστατικής δικαιοσύνης υπό αυστηρές προϋποθέσεις (π.χ. περιπτώσεις ανήλικων δραστών) και την παράταση ή κατάργηση της παραγραφής σε συγκεκριμένα εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένου του εγκλήματος του βιασμού
- ✓ Την προώθηση της θέσπισης και εφαρμογής κωδίκων ηθικής και δεοντολογίας σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής, όπου εντοπίζεται σοβαρή απειλή κατά γυναικών, κοριτσιών και

⁴⁴ Έκθεση της Ομάδας Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και την πράξη από την επίσημη επίσκεψή της στην Ελλάδα, από την 1η έως τη 12η Απριλίου 2019.

⁴⁵ Βλ. ΕΣΧΔΙΦ, σελ. 91, Δράση 4.8.3: Εκπόνηση μελετών και ερευνών για την ανάπτυξη και βελτίωση δράσεων ισότητας των φύλων, Στόχος 4.8: Ενίσχυση στατιστικών στοιχείων, ερευνών και πρόσβασης στην γνώση υπό την οπτική του φύλου.

ευάλωτων ατόμων, όπως οι Ρομά, τα πρόσωπα ΛΟΑΤΚΙ, οι αλλοδαποί-ές και τα άτομα με αναπηρίες

- ✓ *Τη ρητή πρόβλεψη στο ΕΣΧΔΙΦ της δυνατότητας συνεργασίας με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εγνωσμένη εμπειρία στην υποστήριξη θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας και υλοποίηση Δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας, σύμφωνα και με τις διατάξεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Οι καλές πρακτικές των οργανώσεων θα μπορούσαν να αποτελέσουν καλά παραδείγματα και να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ανταλλαγής εμπειρίας και τεχνογνωσίας.*

Εκπαιδευτικές δράσεις και δράσεις ευαισθητοποίησης

Εκπαιδευτικές δράσεις

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις δράσεις και τα προγράμματα που ήδη υλοποιούνται⁴⁶ και που συμπεριλαμβάνονται στο ΕΣΧΔΙΦ με σκοπό την **ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης**, και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα στερεότυπα των φύλων, τη σεξουαλικοποίηση των νέων στο ψηφιακό περιβάλλον, την έμφυλη και τη σεξουαλική βία και παρενόχληση, μέσα από ειδικό εκπαιδευτικό υλικό. Οι συγκεκριμένες δράσεις συνάδουν και ανταποκρίνονται στον στόχο της εκπαίδευσης, όπως διατυπώνεται στο **άρθρο 14 (Εκπαίδευση) της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης** και ο οποίος συγκαταλέγεται στα καινοτόμα στοιχεία της Σύμβασης. Επισημαίνεται εδώ, ότι η σπουδαιότητα της εκπαίδευσης για την προαγωγή του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου, κατέχει εξέχοντα ρόλο και στην ατζέντα των ΗΕ.⁴⁷ Όπως

⁴⁶ Βλ. Ιστοσελίδα ΙΕΠ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής: [Εκπαιδευτικά προγράμματα/υλικό](#)

⁴⁷ - Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1948 (Άρθρο 26)

- Παγκόσμια διάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, δήλωση της Βιέννης 1993

- Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 1998.

- Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (1995-2004)

- Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2011

- Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών συμπεριέλαβε την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ατζέντα του 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη ως ειδικό στόχο του στόχου 4 για την ποιοτική εκπαίδευση (στόχος 4.7). - Η ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών είναι ένας αυτόνομος στόχος (Στόχος Αειφόρου Ανάπτυξης 5 - ΣΒΑ 5) και συνδέεται άρρηκτα με τους ΣΒΑ 4 για τη διασφάλιση του δικαιώματος της αποκλειστικής και ισότιμης ποιότητας εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης

- Ανθρώπινα δικαιώματα και πρόληψη και καταπολέμηση του βίαιου εξτρεισμού: ψήφισμα που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τον Οκτώβριο του 2015.

υπογραμμίζεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η εκπαίδευση θα πρέπει «να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» (Άρθρο 26). Αξίζει να αναφερθεί, ότι πρόσφατα, τον Σεπτέμβριο του 2018, τα ΗΕ δρομολόγησαν ένα Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2020-2024),⁴⁸ το οποίο διανύει επί του παρόντος την τέταρτη φάση του.

Η ΕΕΔΑ, παρά το γεγονός, ότι αναγνωρίζει την πρόοδο της Πολιτείας στην προαγωγή των αξιών της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, επισημαίνει ταυτόχρονα, ότι στην πράξη οι εκπαιδευτικές δράσεις και **αρκετά από τα νομοθετικά μέτρα που προβλέπονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης**, όπως η εισαγωγή στα σχολεία εκπαιδευτικού υλικού για την εξάλειψη των στερεοτύπων για το φύλο και η κατάρτιση επαγγελματιών στον τομέα, **δεν υλοποιούνται σε συστηματική βάση αλλά κατά κύριο λόγο αποσπασματικά**.⁴⁹ Δεδομένου λοιπόν, ότι η αποστολή της Εθνικής Επιτροπής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη, σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο,⁵⁰ με αυτήν της

⁴⁸ Βλ. Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η πρώτη φάση (2005-2009) επικεντρώθηκε στην εκπαίδευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα συστήματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η δεύτερη φάση (2010 έως 2014) επικεντρώνεται στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την κατάρτιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτικούς, δημόσιους υπαλλήλους, αξιωματούχους επιβολής του νόμου και στρατιωτικό προσωπικό. Η τρίτη φάση (2015 έως 2019) επικεντρώνεται στην ενίσχυση της εφαρμογής των δύο πρώτων φάσεων και στην προώθηση της κατάρτισης για τα ανθρώπινα δικαιώματα για επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης και δημοσιογράφους. Στην τέταρτη φάση (2020-2024) τα Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών έθεσε την νεολαία στο επίκεντρο (Draft plan of action for the fourth phase (2020–2024) of the World Programme for Human Rights Education - [Report](#) of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* A/HRC/42/23).

Βλ. Επίσης: From access to empowerment: UNESCO [strategy](#) for gender equality in and through education 2019-2025 και <https://www.peace-ed-campaign.org/el/conference-calls-for-mainstreaming-human-rights-education/>

⁴⁹ Βλ. ΕΕΔΑ Ετήσια Έκθεση 2018. Παρόμοιες συστάσεις απηύθυνε η ΕΕΔΑ πρόσφατα με αφορμή την έξαρση της ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Βλ. σχετικά: Η Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) Μαρία Γαβουνέλη στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής, Συνεδρίαση της Τρίτης 22 Οκτωβρίου 2019 με θέμα ημερήσιας διάταξης: "[Ενημέρωση](#) σχετικά με την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης)", [Παρέμβαση της ΕΕΔΑ](#) στη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής με θέμα: "Ενδοοικογενειακή βία στον καιρό του κορονοϊού: Οι γυναικείες οργανώσεις καταθέτουν την εμπειρία τους", Μάιος 2020

⁵⁰ Άρθρο 12 (Αρμοδιότητες) παρ. 1 στ) του Ν. 4780/2021 *Η ΕΕΔΑ έχει τις εξής, ιδίως, αρμοδιότητες: στ) αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος*

εκπαίδευσης, καθώς και ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι το βασικό μέσο για την ανθρώπινη ασφάλεια και την ειρήνη, σημασία που απαντάται ήδη από το 1948 στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του ΟΗΕ, προτείνει:

- ✓ τον σχεδιασμό από κοινού με την ΓΓΔΟΠΙΦ Δράσεων και την προώθηση εκπαιδευτικού υλικού κι εξειδικευμένων εκπαιδευτικών εργαλείων στα σχολεία, με στόχο την διαρκή ευαισθητοποίηση των παιδιών απέναντι στη βία με βάση το φύλο, την αποδόμηση των στερεοτύπων με επιζήμιες επιπτώσεις για τις γυναίκες και τα κορίτσια, και την πρόληψη, την αποφυγή και την καταπολέμηση της θυματοποίησης των παιδιών. Σημειώνεται ότι στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια 2019 – 2024 (ΕΣΔΓΕΑ), κατ’ εφαρμογή του Ψηφίσματος 1325/2000 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, προβλέπονται ρητά συναφείς δράσεις, τις οποίες πρόκειται να υλοποιήσει η ΕΕΔΑ.⁵¹

Εξίσου σημαντική είναι και η εκπαίδευση επαγγελματιών κατ’ εφαρμογή του άρθρου 15 (Εκπαίδευση επαγγελματιών) της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διάταξη, οι αρμόδιες κρατικές αρχές υποχρεούνται να παρέχουν ή να ενισχύουν την κατάλληλη εκπαίδευση προς τους επαγγελματίες του κλάδου, που ασχολούνται με τα θύματα ή τους δράστες όλων των πράξεων βίας και που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης με συντονισμένη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων φορέων. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει:

- ✓ την ανάγκη κατάλληλης και συστηματικής εκπαίδευσης των υπαλλήλων των αρχών επιβολής του νόμου, των νομικών επαγγελματιών, των επαγγελματιών του υγειονομικού τομέα, των δημοσίων υπαλλήλων που ασχολούνται με υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης, των μελών των οργανώσεων εργοδοτών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, όπως και όλων των επαγγελματιών που παρέχουν υπηρεσίες στα θύματα.

Δράσεις ευαισθητοποίησης

Αντίστοιχη είναι η εικόνα, όσον αφορά εκστρατείες ή προγράμματα που υλοποιούνται για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με τις διάφορες εκδηλώσεις όλων των

⁵¹ Βλ. σελ. 43 του παρόντος.

μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σε συμμόρφωση και με τον στόχο του **άρθρου 13 (Έγερση ευαισθητοποίησης) της Σύμβασης**, ο οποίος επίσης συγκαταλέγεται στα καινοτόμα στοιχεία της. Η ΕΕΔΑ επιδοκιμάζει τις σχετικές δράσεις, υπογραμμίζοντας παράλληλα την **ανάγκη για συνεργασία προς αυτήν κατεύθυνση με τα εθνικά ιδρύματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, ιδιαίτερα τις γυναικείες οργανώσεις**, όπου απαιτείται, ώστε να ενισχύεται το αίσθημα ευαισθητοποίησης και κατανόησης, **όπως ακριβώς ορίζει και το γράμμα της παραπάνω διάταξης**. Από αυτήν τη σκοπιά, η ΕΕΔΑ **καλωσορίζει την πρόταση για δημιουργία ενός μητρώου των ΜΚΟ γυναικείων οργανώσεων** με στόχο τη σωστή και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των οργανώσεων γυναικών, πρόταση, η οποία αναδείχθηκε στο πλαίσιο της Διαβούλευσης του Εθνικού Συμβουλίου Ισότητας Φύλων για την κατάρτιση του ΕΣΔΙΦ 2021-2025.⁵²

Η Εθνική Επιτροπή διαθέτοντας πλούσια εμπειρία στο ζήτημα των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών με εγκάρσιο τρόπο σε διάφορους τομείς της εργασίας της κι απευθύνοντας συστηματικά σχετικές συστάσεις προς τις αρμόδιες κρατικές αρχές, **θα μπορούσε να διαδραματίσει συμβουλευτικό ρόλο στην εφαρμογή των αντίστοιχων στοχευμένων Δράσεων του ΕΣΧΔΙΦ**.

Ειδικότερα, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος, ότι η ΕΕΔΑ **έχει αναπτύξει και διατηρεί σταθερούς διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας για θέματα ισότητας των φύλων με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων για τα δικαιώματα των γυναικών**, όπως ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Σ.Δ.Γ.), **προτείνει:**

- ✓ *τη ρητή πρόβλεψη στο ΕΣΧΔΙΦ της δυνατότητας συνεργασίας με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τη συμπερίληψη Δράσεων ευαισθητοποίησης από κοινού με τις γυναικείες οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και των σωματείων μεταναστών, οργανώσεων Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ και άτομα με αναπηρίες. Οι Δράσεις ευαισθητοποίησης στόχο πρέπει να έχουν τη χειραφέτηση των κοριτσιών και των γυναικών, ιδίως εκείνων που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες, τη δίκαιη συμμετοχή τους στα ζητήματα που τις αφορούν, την ενδυνάμωσή τους ως προϋπόθεση για την πρόληψη όλων των μορφών βίας λόγω φύλου, την αύξηση της επίγνωσης των δικαιωμάτων των θυμάτων(βλ. κίνημα #MeToo, πρωτοβουλία «Σπάσε τη Σιωπή - Μίλησε, Μην ανέχεσαι» του Υφυπουργείου Αθλητισμού στο πλαίσιο του προγράμματος του*

⁵² Βλ. ΕΣΧΔΙΦ, σελ. 12.

Συμβουλίου της Ευρώπης για την «Προστασία των Παιδιών στον Αθλητισμό»), και την προώθηση αποτελεσματικών μέτρων επανόρθωσης για τα θύματα.

Στόχος 1.2. Καταπολέμηση της βίας στην εργασία

Η ΕΕΔΑ, στις Παρατηρήσεις της στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Για την Προστασία της Εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής «Επιθεώρηση Εργασίας» - Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας - Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής», **χαιρέτησε επί της αρχής την κύρωση της ΔΣΕ 190 για τη βία και την παρενόχληση στον κόσμο της εργασίας,**⁵³ ιδίως υπό το φως της αντιμετώπισης της πανδημικής κρίσης και των συνεπειών της στον κόσμο της εργασίας. Η ΕΕΔΑ, υπενθυμίζοντας, ότι οι δράσεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, θα πρέπει να ανταποκρίνονται και στις υποχρεώσεις της χώρας από την εφαρμογή διεθνών συμβάσεων, θεωρεί, ότι η κύρωση της ΔΣΕ 190 με τον Ν. 4808/2021 θα συμβάλει στην πρόληψη των φαινομένων αυτών, στην έγκαιρη και κατάλληλη προστασία των θυμάτων βίας ή/και παρενόχλησης και στην τιμωρία των δραστών, **υπό τον όρο ότι η Σύμβαση δεν θα μείνει ανενεργή στην πράξη και θα συνοδευτεί από τα κατάλληλα μέτρα εφαρμογής.**⁵⁴

Ειδικότερα, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ότι η **αποτελεσματικότητα των εφαρμοστικών της ΔΣΕ 190 μέτρων** συναρτάται άμεσα από τη **θέση σε ισχύ συγκεκριμένων μέτρων με σαφές και συνεκτικό περιεχόμενο.** Οι προτεινόμενες, στο πλαίσιο του προς υιοθέτηση ΕΣΧΔΙΦ, δράσεις για την υλοποίηση του παρόντος Στόχου, κρίνονται απαραίτητες, ωστόσο **η ΕΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της για το αν επαρκούν.** Ήδη ανοικτά παραμένουν, όπως σημειώνει στις Παρατηρήσεις της για το πρόσφατο Σχέδιο του Εργασιακού Νόμου, **αρκετά ζητήματα μη συνοχής με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, στο βαθμό που ο Ν. 4808/2021 δεν έλαβε επαρκώς υπόψη του το ενωσιακό κεκτημένο στον τομέα της βίας και της**

⁵³ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, σελ. 21.

⁵⁴ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, σελ. 7, 19, 20, 22-31, 34.

παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας,⁵⁵ καθώς και των γενεσιουργών λόγων αυτών των συμπεριφορών και πράξεων βίας.

Η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας για να υπενθυμίσει στην ελληνική Πολιτεία την **ανάγκη να αξιοποιηθεί και η Σύσταση για τη βία και την παρενόχληση, 2019 (αριθ. 206)**, η οποία αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την ερμηνεία και συμπλήρωση της ΔΣΕ 190, **καθώς καθορίζει με τρόπο συγκεκριμένο και λεπτομερή τα μέτρα εφαρμογής της**.⁵⁶ Υπό το πρίσμα αυτό, η ΕΕΔΑ αξιολογεί ως σκόπιμη την **συμπερίληψη στο ΕΣΧΔΙΦ μέτρων**, εναρμονισμένων με τα προτεινόμενα στο πλαίσιο της Σύστασης 206 διοικητικά μέτρα, με σκοπό μια συνεκτική, ολοκληρωμένη και ευαισθητοποιημένη ως προς το φύλο, **προσέγγιση για την πρόληψη και την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας**.⁵⁷

Ενδεικτικά αναφέρονται εδώ, **μέτρα**, όπως οι ευέλικτοι **εργασιακοί διακανονισμοί**, η **διεξαγωγή αξιολόγησης κινδύνων στο χώρο εργασίας από τον εργοδότη** και η υποχρέωσή του να συνεκτιμά παράγοντες που αυξάνουν την πιθανότητα βίας και παρενόχλησης, **το σύστημα παραπομπής σε δημόσια μέτρα άμβλυνσης** του φαινομένου, όπου αυτό είναι εφικτό, η **διαβούλευση** με τα συλλογικά όργανα εργαζομένων και εργοδοτών, καθώς και η **αύξηση της ευαισθητοποίησης για τις επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στον κόσμο της εργασίας**.⁵⁸ Τα μέτρα αυτά θα συμβάλουν στην απαιτούμενη **ασφάλεια δικαίου, τη γνώση και εμπέδωση της σχετικής νομοθεσίας από την κοινωνία** και συνακόλουθα στην πρόληψη και την καταπολέμηση των φαινομένων βίας ή/και παρενόχλησης στην εργασία. Η προώθησή τους πρέπει να λαμβάνει χώρα σε όλες τις επιχειρήσεις, σε συνάρτηση με το μέγεθος και τους οικονομικούς πόρους που διαθέτουν.⁵⁹

Επιπρόσθετα, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει την υποχρέωση εφαρμογής της κυρωμένης ΔΣΕ 100 για την ίση αμοιβή και τις παρατηρήσεις που επανειλημμένα έχουν γίνει από τη Επιτροπή CEACR, όπως χαρακτηριστικά αποτυπώνονται στην Ευθεία Ερώτηση και τις αντίστοιχες Παρατηρήσεις του 2020, σύμφωνα με τις

⁵⁵ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, σελ. 7, 9, 20, 24.

⁵⁶ Βλ. ειδικότερα ILO, [Handbook of procedures relating to international labour Conventions and Recommendations](#), 2012, σελ. 2.

⁵⁷ Βλ. ενδεικτικά ΕΕΔΑ, Επιστολή προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, κ. Κ. Χατζηδάκη, με θέμα «Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας», 20 Ιανουαρίου 2021, ΕΕΔΑ, [Δήλωση](#) για τα φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο εκμετάλλευσης σχέσης εξουσίας με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες στο χώρο του αθλητισμού, 21 Ιανουαρίου 2021.

⁵⁸ See ILO [Convention No. 190 and Recommendation No.206 at a glance](#).

⁵⁹ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, σελ. 28.

οποίες, πρέπει να διασφαλίζεται το **θεμελιώδες δικαίωμα της ίσης αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών**. Η Επιτροπή CEACR επεσήμανε, μεταξύ των άλλων, την ανάγκη εκτίμησης αντικτύπου των μέτρων λιτότητας στην εφαρμογή της ΔΣΕ 100, ιδίως όσον αφορά το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και τα εμπόδια στην επαγγελματική ανάπτυξη των γυναικών, ζητώντας από τις αρμόδιες αρχές να παράσχουν και πληροφορίες για τα συγκεκριμένα μέτρα που εφαρμόστηκαν προς το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για Ισότητα των Φύλων 2016-2020.⁶⁰

Στο σημείο αυτό, η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει τις ανησυχίες της σχετικά με τα όρια αρμοδιότητας των συναρμόδιων **τριών τελικά Ανεξάρτητων Αρχών - ΣΕΠΕ, Συνηγόρου του Πολίτη και Εθνικής Αρχής Διαφάνειας**,⁶¹ τονίζοντας ότι η ασάφεια και οι επικαλύψεις στις αρμοδιότητές τους, ενδέχεται να αποβούν σε βάρος των θυμάτων βίας και παρενόχλησης και ως εκ τούτου να συμβάλλουν στη μείωση της αποτελεσματικότητας των Δράσεων του εν λόγω Στόχου του ΕΣΧΔΙΦ. Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι σκοπός του νομοθέτη οφείλει να είναι πάντα η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση της καταγγελίας και όχι η πλοήγηση του θύματος σε ένα δαιδαλώδες σύστημα προστασίας,⁶² κι επιφυλάσσεται να παρακολουθήσει στενά την εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών στην πράξη.

Υπό το φως των παραπάνω, η ΕΕΔΑ συνιστά, με αφορμή το παρόν ΕΣΧΔΙΦ, την προώθηση:

- ✓ *της χαρτογράφησης των κενών προστασίας αναφορικά με τη βία ή/και την παρενόχληση στον κόσμο της εργασίας και τη λήψη κατάλληλων διοικητικών μέτρων για την αποτελεσματική και χωρίς καθυστέρηση ουσιαστική συμμόρφωση της ελληνικής κυβέρνησης με τις υποχρεώσεις της βάσει των διεθνών και ευρωπαϊκών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει*
- ✓ *επιμέρους Δράσεων και στοχευμένων μέτρων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα που να αξιοποιούν το περιεχόμενο της Σύστασης 206, όπως οι ευέλικτοι εργασιακοί διακανονισμοί, η αξιολόγηση*

⁶⁰ Direct Request (CEACR) - adopted 2020, published 109th ILC session (2021).

⁶¹ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, σελ. 8, 29, 54, 71.

⁶² Μάλιστα, σε ό,τι αφορά στην έμφυλη βία, τα πρόσωπα καλούνται να καταθέσουν την εμπειρία τους πολλές φορές ενώπιον διαφορετικών Αρχών, γεγονός που είναι επανατραυματικό και προκαλεί καθυστερήσεις. Ένα πρόσωπο που επιθυμεί να καταγγείλει μια συμπεριφορά που είναι βίαιη και παρενοχλητική δεν γνωρίζει εξ ορισμού όλα τα διαθέσιμα κανάλια και δεν είναι σε θέση να αξιολογήσει χωρίς την κατάλληλη υποστήριξη ποιο είναι το πιο πρόσφορο. Για το σκοπό αυτό, όταν εμπλέκονται περισσότερες Αρχές, ο νόμος οφείλει να είναι σαφής αναφορικά με τη διαδρομή ("pathway") που πρέπει να ακολουθηθεί. Βλ. σχετικά Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, σελ. 30.

κινδύνου στο χώρο εργασίας από τον εργοδότη, το σύστημα παραπομπής σε δημόσια μέτρα άμβλυνσης του φαινομένου, όπου αυτό είναι εφικτό, η διαβούλευση με τα συλλογικά όργανα εργαζομένων και εργοδοτών, η αύξηση της ευαισθητοποίησης για τις επιπτώσεις της ενδοοικογενειακής βίας στον κόσμο της εργασίας κ.α., με γνώμονα μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία

- ✓ μηχανισμών εκτίμησης κινδύνου βίας, παρενόχλησης και σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας με τη συμμετοχή των εργοδοτών και των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους, και μέτρων για την πρόληψη και τον έλεγχο τέτοιων κινδύνων στο πλαίσιο των προωθούμενων εφαρμοστικών ρυθμίσεων της ΔΣΕ 190 και της Σύστασης 206
- ✓ δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης των προσώπων που στελεχώνουν τις τρεις τελικά Ανεξάρτητες Αρχές - ΣΕΠΕ, Συνηγόρου του Πολίτη και Εθνικής Αρχής Διαφάνειας - οι οποίες είναι συναρμόδιες για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας και της παρενόχλησης και την προστασία των θυμάτων στην εργασία.

Δικαιώματα των θιγόμενων/θυμάτων

Η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι **τα φαινόμενα βίας και παρενόχλησης στην εργασία παραμένουν αόρατα στην πραγματική τους διάσταση**, κυρίως λόγω του φόβου ή της απροθυμίας των θυμάτων να προσφύγουν στις Αρχές.⁶³ Για ένα αόρατο φαινόμενο γίνεται λόγος και στις **αναφορές του Συνηγόρου του Πολίτη**, όπου τονίζεται, ότι ο αριθμός των περιστατικών είναι αναντίστοιχος με τον αριθμό των καταγγελιών, κυρίως λόγω φόβου των θυμάτων για απώλεια θέσης εργασίας ή για τυχόν εργασιακά και δικαστικά αντίμετρα από τον εργοδότη.⁶⁴ Η **Ομάδα Εργασίας του ΟΗΕ για τις διακρίσεις κατά γυναικών και κοριτσιών**, σε συνέχεια της επίσκεψής τους στην Ελλάδα, επίσης υπογραμμίζει, ότι «η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο της εργασίας απαγορεύεται από το νόμο, αλλά δεν συλλέγονται δεδομένα σε

⁶³ ΕΕΔΑ, [Δήλωση](#) για τα φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης στο πλαίσιο εκμετάλλευσης σχέσης εξουσίας με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες στο χώρο του αθλητισμού, 21 Ιανουαρίου 2021, σελ. 2. Βλ. επίσης ΓΣΕΕ, [Δελτίο Τύπου](#), Συνάντηση αντιπροσωπείας ΓΣΕΕ με την Υφυπουργό Εργασίας κα Μ. Συρεγγέλα, Η προστασία της ισότητας στην πράξη θα σπάσει τη σιωπή των θυμάτων έμφυλων διακρίσεων, παρενόχλησης και βίας, 25 Φεβρουαρίου 2021.

⁶⁴ Συνήγορος του Πολίτη, Ίση μεταχείριση. [Ειδική έκθεση 2017](#), σελ. 36. Βλ. έτσι και ΓΣΕΕ, [Δελτίο Τύπου](#), Συνάντηση αντιπροσωπείας ΓΣΕΕ με την Υφυπουργό Εργασίας κα Μ. Συρεγγέλα. Η προστασία της ισότητας στην πράξη θα σπάσει τη σιωπή των θυμάτων έμφυλων διακρίσεων, παρενόχλησης και βίας, 25 Φεβρουαρίου 2021.

εθνικό επίπεδο σχετικά με το φαινόμενο αυτό».⁶⁵ Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγει και η **Επιτροπή των ΗΕ για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών**,⁶⁶ και η **Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για την Εφαρμογή Συμβάσεων και Συστάσεων (CEACR) του ILO** στην Έκθεσή της για το 2021.⁶⁷

Θετικό βήμα προς την κατεύθυνση την ενθάρρυνσης των καταγγελιών συνιστά η σύσταση, με τον Ν. 4795/2021, σε κάθε Υπουργείο, του **Αυτοτελούς Γραφείου Συμβούλου Ακεραιότητας**, αρμοδίου, μεταξύ των άλλων, και για **περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης, διακρίσεων, εκφοβισμού και ηθικής παρενόχλησης**.⁶⁸ Ωστόσο ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με **τα όρια των αρμοδιοτήτων του Γραφείου** αναφορικά με υποθέσεις παρενόχλησης στην εργασία, επισημαίνοντας την **ανάγκη σαφών και ρητά προβλεπόμενων διαδικασιών προστασίας των θυμάτων στον Ιδιωτικό και Δημόσιο τομέα** και την υλοποίηση αντίστοιχων συντονισμένων Δράσεων από όλους τους συναρμόδιους φορείς στο πλαίσιο του παρόντος ΕΣΧΔΙΦ.

Δεδομένου, ότι η Ελλάδα έχει διεθνώς κατακριθεί για την πρόοδό της στα θέματα ισότητας, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει την ανάγκη υλοποίησης συστηματικών Δράσεων με στόχο την **ενθάρρυνση των θυμάτων για υποβολή καταγγελιών** και την παρακολούθηση της πορείας τους. Με την ευκαιρία της υιοθέτησης και υλοποίησης του ΕΣΧΔΙΦ, η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε **σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές και θεσμικά μέτρα** που θέτουν σε προτεραιότητα την πρόληψη της βίας και την προστασία των θυμάτων, προτείνοντας:

- ✓ **τη λήψη επιτακτικών μέτρων διασφάλισης της πλήρους εφαρμογής**
- ι) του δικαιώματος δικαστικής προστασίας των θυμάτων παρενόχλησης ή/και σεξουαλικής παρενόχλησης λόγω φύλου και**

⁶⁵ Έκθεση της Ομάδας Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και την πράξη από την επίσημη επίσκεψή της στην Ελλάδα, από την 1η έως τη 12η Απριλίου 2019 (Human Rights Council, Visit to Greece, Report of the Working Group on discrimination against women and girls, A/HRC/44/51/Add.1, 29 Ιουνίου 2020).

⁶⁶ Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών για την 7^η Περιοδική έκθεση της Ελλάδας, Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Concluding observations on the seventh periodic report of Greece adopted by the Committee at its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013), CEDAW/C/GRC/CO/7, 26 Μαρτίου 2013, παρ. 28-29.

⁶⁷ ILO, Application of International Labour Standards 2021. Report III /Addendum (Part A), Addendum to the 2020 Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, International Labour Conference, 109th Session, 2021, σελ. 454-455.

⁶⁸ Ν. 4795/2021 «Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση» (ΦΕΚ 62/Α/17.4.2021).

λοιπών απαγορευμένων διακρίσεων στην εργασία, καθώς και ii) του δικαιώματος προσφυγής του θύματος παρενόχλησης ή/και σεξουαλικής παρενόχλησης λόγω φύλου και λοιπών απαγορευμένων διακρίσεων ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών Αρχών

- ✓ τη συλλογή και τήρηση τακτικών και αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων αναφορικά με το πεδίο όλων των απαγορευμένων από το νόμο διακρίσεων, υποχρέωση, η οποία μάλλον επιβάλλεται και από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης
- ✓ την ανάπτυξη πολιτικών διαχείρισης εσωτερικών καταγγελιών για περιστατικά βίας και παρενόχλησης, σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων όλων των επιχειρήσεων ανεξαρτήτως του αριθμού των ατόμων που απασχολούν και τη διεξαγωγή στοχευμένων Δράσεων ενημέρωσης για τα δικαιώματα των θυμάτων. Παράλληλα απαιτείται η λήψη μέτρων προστασίας των ατόμων που καταγγέλλουν
- ✓ τη ρητή πρόβλεψη στο ΕΣΧΔΙΦ μέτρων απλοποίησης των γραφειοκρατικών και διοικητικών διαδικασιών.

Στόχος 1.3. Ενίσχυση και αναβάθμιση Δικτύου δομών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών

Συντονισμός και συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ΕΕΔΑ έχει αναπτύξει και διατηρεί **σταθερούς διαύλους επικοινωνίας** και συνεργασίας για θέματα ισότητας των φύλων με αρμόδιους φορείς, **γυναικείες οργανώσεις**, καθώς και κινήματα για τα δικαιώματα των γυναικών, όπως ο **Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας**. Επιπρόσθετα, η Εθνική Επιτροπή υπογραμμίζει τις καλές πρακτικές των οργανώσεων που στηρίζουν επιζώσες και επιζώντες έμφυλης βίας και ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Η πλειονότητα των οργανώσεων αυτών ακολουθεί και εφαρμόζει στο πλαίσιο των εσωτερικών τους διαδικασιών συγκεκριμένη πολιτική για την προστασία κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης (Protection Against Sexual Exploitation and Abuse/PSEA) καθώς και σχετικά πρωτόκολλα. Πρόκειται για καλά παραδείγματα που μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ανταλλαγής εμπειρίας και τεχνογνωσίας με συνδικαλιστικούς και εργοδοτικούς φορείς.⁶⁹

⁶⁹ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ στο ΣχΝ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Ιούνιος 2021, σελ. 31-32.

Λαμβανομένων υπόψη των πρόσθετων ιδιαίτερων συνθηκών που αντιμετωπίζουν ευάλωτες κατηγορίες γυναικών, όπως Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ και Άτομα με αναπηρίες, η ΕΕΔΑ συστήνει:

- ✓ τη ρητή πρόβλεψη στο ΕΣΧΔΙΦ της δυνατότητας συνεργασίας με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εγνωσμένη εμπειρία στην υποστήριξη επιζωσών σεξουαλικής παρενόχλησης και δράση στην πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και αξιοποίηση των καλών τους πρακτικών.

2. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 2^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ισότιμη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων/ηγετικούς ρόλους με σκοπό την ενεργοποίηση των γυναικών και των κοριτσιών για τη συμμετοχή τους στα κοινά και την προετοιμασία κάλυψης θέσεων ευθύνης.

Στόχος 2.1: Αύξηση του αριθμού των γυναικών στην πολιτική

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος, ότι η Ελλάδα, όπως επισημαίνεται και στο κείμενο του ΕΣΧΔΙΦ, κατέχει την τελευταία θέση στην ΕΕ στον Δείκτη Ισότητας των Φύλων σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE),⁷⁰ όσον αφορά τις γυναίκες σε θέσεις εξουσίας, η ΕΕΔΑ αξιολογεί ως απολύτως απαραίτητη τη συμπερίληψη Δράσεων με Στόχο την **αύξηση του αριθμού των γυναικών στην πολιτική** σε ένα ΣΧΔ για την Ισότητα των Φύλων. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύτηκε στην Ανακοίνωσή της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: «Μια Ένωση ισότητας — Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025» (COM(2020) 152 final),⁷¹ να προωθήσει τη συμμετοχή των γυναικών ως ψηφοφόρων και υποψηφίων στις **εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2024**, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια, τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών, μεταξύ άλλων μέσω της χρηματοδότησης και της προώθησης βέλτιστων πρακτικών. Όπως σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

⁷⁰ Βλ. EIGE [Δείκτης Ισότητας των Φύλων 2020](#) ΕΛΛΑΔΑ, EIGE, [Progress on gender equality in Greece since 2010](#). Βλ. επίσης [GNCHR - Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW](#), Οκτώβριος 2020.

⁷¹ [Ανακοίνωση](#) της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final, [Ανακοίνωση](#) της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025), COM(2020) 258 final.

στην Ανακοίνωσή της, οι **ίσες ευκαιρίες συμμετοχής έχουν καθοριστική σημασία για την αντιπροσωπευτική δημοκρατία σε κάθε επίπεδο — ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό**. Το δε Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για να σηματοδοτήσει την Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας για το 2019, επεσήμανε την τεράστια συνεισφορά των γυναικών στην πολιτική σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ενθαρρύνοντάς τις να ψηφίσουν και να θέσουν υποψηφιότητα στις επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές.⁷²

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εκλογή από τη Βουλή των Ελλήνων το 2020 της **πρώτης γυναίκας Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας**, καθώς και για το γεγονός ότι στον τομέα της Δικαιοσύνης, και οι δύο **Πρόεδροι του Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι γυναίκες**.⁷³ Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ επισημαίνει με βαθύτατη ανησυχία, ότι **οι γυναίκες παραμένουν υπο-εκπροσωπούμενες σε όλα τα ψηλά πολιτικά αξιώματα** (το Υπουργικό Συμβούλιο, όπου μόνο 6 από τα 53 μέλη του είναι γυναίκες, το Κοινοβούλιο και τα Δημοτικά και Περιφερειακά Συμβούλια), παρά την ισχύουσα πλέον ποσόστωση φύλου 40% τουλάχιστον του συνολικού αριθμού των υποψηφίων στις βουλευτικές εκλογές και όχι του αριθμού των εκλεγμένων.⁷⁴

Η ΕΕΔΑ, θεωρώντας, ότι η επίτευξη του στόχου της ίσης συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι κρίσιμη για την ισορροπία της κοινωνίας και απαραίτητη για την ενδυνάμωση και την ορθή λειτουργία της δημοκρατίας,⁷⁵ και λαμβανομένης υπόψη της παρούσας κατάστασης, προτείνει:

- ✓ *την εφαρμογή στρατηγικών και μέτρων που βελτιώνουν την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων σε θέσεις λήψης αποφάσεων στην πολιτική και στη χάραξη πολιτικής*
- ✓ *την παροχή κινήτρων και προώθηση αντίστοιχων μέτρων που αφορούν την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στη σύνθεση των*

⁷² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Multimedia Center, [Γυναίκες στην πολιτική: Παγκόσμια ημέρα της γυναίκας 2019](#).

⁷³ GNCHR - [Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women](#) – CEDAW, Οκτώβριος 2020.

⁷⁴ Ο Ν. 4604/2019 αύξησε την υπάρχουσα ποσόστωση φύλου για βουλευτικές εκλογές από τουλάχιστον 33% σε τουλάχιστον 40% του συνολικού αριθμού των υποψηφίων. Ο δε Ν. 4555/2018 για τη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αύξησε την ποσόστωση φύλου στο συνολικό αριθμό υποψηφίων περιφερειακών, δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων από 33% σε 40%.

Βλ. επίσης GNCHR Observations on Greece's combined 23rd and 24th periodic report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) of the International Convention on the elimination of All Forms of Racial Discrimination, Ιούλιος 2021.

⁷⁵ Βλ. [Πλατφόρμα Πεκίνου](#), 4η Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες 1995, Σημείο 181. Βλ. επίσης σχετικά: <https://eige.europa.eu/beijing-platform-for-action>

μελών των πολιτικών κομμάτων, όπως για παράδειγμα να παροτρύνονται τα κόμματα στην αύξηση του αριθμού των γυναικών-μελών τους, προκειμένου για τη χορήγηση κρατικής χρηματοδότησης, κατ' αναλογία με αντίστοιχες δράσεις που προβλέπονται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025⁷⁶

- ✓ την ενθάρρυνση των μέσων ενημέρωσης και τεχνολογίας να προβάλλουν το ζήτημα, συμβάλλοντας στην αλλαγή της νοοτροπίας και στην αμφισβήτηση των στερεοτύπων.

Στόχος 2.2: Αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα

Πρόταση για κοινές δράσεις ΓΓΔΟΠΙΦ και ΕΕΔΑ

Η ΕΕΔΑ δεν μπορεί, παρά να εκφράσει την ικανοποίησή της για την υιοθέτηση ολοένα και περισσότερων νομοθετημάτων με σκοπό την **ενίσχυση του ποσοστού των γυναικών σε θέσεις ευθύνης** στον κόσμο της εργασίας.⁷⁷ Πρόκειται για μέτρα που στοχεύουν στην αντιστροφή της μεροληπτικής τάσης που επικρατεί σε βάρος των γυναικών, του φαινομένου της «γυάλινης οροφής» (Glass Ceiling) όπως ονομάζεται, το οποίο παραπέμπει στα θεσμικά- κοινωνικά εμπόδια που περιορίζουν την επαγγελματική ανέλιξη της γυναίκας σε υψηλές διοικητικές θέσεις. Γνώμονας πρέπει να είναι ένα **ανοιχτό και «ζωντανό» εργασιακό περιβάλλον με ίσες ευκαιρίες για όλους**.

Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ παραμένει σκεπτική ως προς την **αποτελεσματική εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου** στην πράξη. Στο ίδιο πνεύμα, η Ομάδα Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και

⁷⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final, σελ. 16.

⁷⁷ Ο Ν. 4706/2020 για την εταιρική διακυβέρνηση ανώνυμων εταιρειών, τη σύγχρονη κεφαλαιαγορά, την ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις εισήγαγε ποσόστωση 25% για την εκπροσώπηση γυναικών στα διοικητικά συμβούλια εισηγμένων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Ο Ν. 4276/2020 για την μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου των υποψηφιοτήτων σε αθλητικούς φορείς, διακεκρμένοι συνοδοί για αθλητές με αναπηρία, σύσταση Εθνικής Πλατφόρμας για Αθλητική Ακεραιότητα, Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (ΕΟΕ), Ελληνική Παραολυμπιακή Επιτροπή (ΕΡΑ) και άλλες διατάξεις υιοθετεί επίσης ποσόστωση με σκοπό την ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στις διοικήσεις αθλητικών συλλόγων. Ο Ν. 4604/2019 αύξησε την υπάρχουσα ποσόστωση φύλου για βουλευτικές εκλογές από τουλάχιστον 33% σε τουλάχιστον 40% του συνολικού αριθμού των υποψηφίων. Ο Ν. 4555/2018 για τη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αύξησε την ποσόστωση φύλου στο συνολικό αριθμό υποψηφίων περιφερειακών, δημοτικών και κοινοτικών συμβούλων από 33% σε 40%.

την πράξη κατά την επίσκεψή της στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 2019, σημειώνει ότι το υφίσταται ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για την ίση μεταχείριση και την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, η **ουσιαστική υλοποίηση ωστόσο υστερεί**.⁷⁸ Η **έλλειψη διαθέσιμων και αξιόπιστων δεδομένων** συνιστά επίσης βασική πρόκληση που εμποδίζει την πρόοδο. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Παρατηρητηρίου της ΓΓΔΟΠΙΦ, η ενδυνάμωση των γυναικών στην Ελλάδα τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα είναι απογοητευτική. Επιπλέον, η Ελλάδα κατέχει την τελευταία θέση στην ΕΕ στον Δείκτη Ισότητας των Φύλων, με τις χαμηλότερες βαθμολογίες σε σχέση με τις γυναίκες στην εξουσία. Στον ιδιωτικό τομέα, **μόνο το 9% των μελών του διοικητικού συμβουλίου των μεγαλύτερων εταιρειών που είναι εισηγμένες στο δημόσιο είναι γυναίκες**, παρά το γεγονός ότι η επένδυση στην οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών θα μπορούσε να αποφέρει υψηλότερα οικονομικά αποτελέσματα για την επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, όπως η ισότητα των φύλων (Στόχος 5).

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ σημειώνει, ότι η θεματική «Γυναίκες στην Ηγεσία» αποτελεί προτεραιότητα του ΟΗΕ (UNWomen) για το έτος 2021, ενώ την Παγκόσμια Ημέρα Γυναικών, έλαβε χώρα στο πλαίσιο του Οργανισμού, ειδικότερη αναφορά στη συνεισφορά των γυναικών στη διαμόρφωση ενός πιο ισότιμου μέλλοντος και στην ανάκαμψη από την πανδημία του κοροϊού.

Υπό το φως των παραπάνω διαπιστώσεων, η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας να γνωστοποιήσει, ότι **ανάμεσα στις προτεραιότητες της για το έτος 2021, έχει συμπεριλάβει την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, της ουσιαστικής ισότητας των φύλων και την παρακολούθηση της εφαρμογής στην πράξη του σχετικού προστατευτικού νομοθετικού πλαισίου**, λαμβανομένου υπόψη του αντίκτυπου της επιδημικής κρίσης στις γυναίκες και ενόψει των εν εξελίξει προσεχών αξιολογήσεων της Ελλάδας ενώπιον διεθνών και ευρωπαϊκών μηχανισμών ελέγχου (ΟΗΕ-CEDAW, Συμβούλιο της Ευρώπης- GREVIO).

Βασικό εργαλείο για την ανάδειξη των θεμάτων ουσιαστικής ισότητας των φύλων θα αποτελέσει μια σειρά δημόσιων συζητήσεων. Είναι η πρώτη φορά που η ΕΕΔΑ, στο πλαίσιο του θεσμικού της ρόλου, έρχεται να συζητήσει δημόσια το **συνολικό εύρος των θέσεών της** στα συγκεκριμένα ζητήματα και να συνδιαλαγεί με θεσμικούς φορείς και σημαίνοντα πρόσωπα της πολιτικής,

⁷⁸ Έκθεση της Ομάδας Εργασίας των ΗΕ για τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στη νομοθεσία και την πράξη από την επίσημη επίσκεψή της στην Ελλάδα, από την 1η έως τη 12η Απριλίου 2019 (Human Rights Council, Visit to Greece, Report of the Working Group on discrimination against women and girls, A/HRC/44/51/Add.1, 29 Ιουνίου 2020), παρ. 35-37.

της επιστήμης και της κοινωνίας για επίκαιρα θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως εν προκειμένω η **ισότητα φύλων, η εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, η ανάδειξη γυναικών σε θέσεις εξουσίας, και η καταπολέμηση έμφυλων διακρίσεων και βίας**. Μέσα από τις συζητήσεις αυτές, **στόχος είναι να καταδειχθούν τα κενά και να προταθούν ικανές λύσεις για την ισότητα φύλων, την ίση μεταχείριση και την ισότητα ευκαιριών**. Τα συμπεράσματα του κύκλου συζητήσεων θα ενσωματωθούν στην Έκθεση Αναφοράς της ΕΕΔΑ για την Ουσιαστική **Ισότητα** των Φύλων, η οποία θα δημοσιευθεί στο τέλος του τρέχοντος έτους.

Συμπληρωματικά των ανωτέρω Δράσεων, η ΕΕΔΑ πρόκειται να χρησιμοποιήσει και άλλα εργαλεία (ακροάσεις προσώπων και φορέων, διμερείς επαφές, συνεργασία με ακαδημαϊκά ιδρύματα, έρευνα στο πεδίο κ.ο.κ.), ενώ θα εστιάσει και σε πιο ειδικά πεδία ενδιαφέροντος, όπως **γυναίκες θύματα πολλαπλών διακρίσεων** (Άτομα με αναπηρίες, ΛΟΑΤΚΙ, ρομά, πρόσφυγες/μετανάστες), **γυναίκα και υγεία, γυναίκα και περιβάλλον, γυναίκα και επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης**.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η ΕΕΔΑ προτείνει την ενσωμάτωση των ακόλουθων Δράσεων στο ΕΣΧΔΙΦ:

- ✓ *Δράσεις ενημέρωσης με στόχο την άρση της προκατάληψης και των στερεοτύπων που κυριαρχούν στην ελληνική κοινή γνώμη και στα ελληνικά ΜΜΕ ως προς τον ρόλο των γυναικών στην επιχειρηματική και οικονομική ζωή της χώρα, ιδίως σε θέσεις εξουσίας, ως έναν βασικό δίαυλο για την αλλαγή νοοτροπίας*
- ✓ *Στοχευμένες δράσεις για την ένταξη στην ατζέντα της εταιρικής υπευθυνότητας των εταιριών της ισότητας των φύλων*
- ✓ *Δράσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης κοριτσιών και γυναικών για ανάληψη ηγετικών ρόλων και πρόσθετα υποστηρικτικά μέτρα καθώς και μέτρα για την παρακολούθηση της ουσιαστικής εφαρμογής της νομοθεσίας*
- ✓ *Πραγματοποίηση από κοινού με την ΕΕΔΑ σειράς εκδηλώσεων, όπως δημόσιες συζητήσεις, ακροάσεις προσώπων και φορέων, διμερείς επαφές, συνεργασία με ακαδημαϊκά ιδρύματα, έρευνα στο πεδίο κ.ο.κ.), με έμφαση και σε πιο ειδικά πεδία ενδιαφέροντος, όπως γυναίκες θύματα πολλαπλών διακρίσεων, γυναίκα και υγεία, γυναίκα και περιβάλλον, γυναίκα και επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Διάχυση της πληροφορίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.*

3. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 3^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ισότητα συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας για την ενίσχυση της γυναικείας εργασίας και επιχειρηματικότητας και την εναρμόνιση της επαγγελματικής και της προσωπικής ζωής

Στόχος 3.1: Ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης

Όπως επεσήμανε η ΕΕΔΑ στην Έκθεσή της προς την Επιτροπή UN CEDAW για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών,⁷⁹ παρά τις θετικές πρόσφατες εξελίξεις προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ισότητας των φύλων, όπως η ενσωμάτωση των **ενωσιακών Οδηγιών για την ισότητα** των φύλων στην εθνική έννομη τάξη, ο ορισμός του Συνηγόρου του Πολίτη ως φορέας ισότητας με διευρυμένη εντολή παρακολούθησης και οι πρωτοβουλίες της ΓΓΔΟΠΙΦ, **παραμένουν ορισμένα κενά στην υπάρχουσα νομοθεσία, τα οποία στην πράξη περιορίζουν τα εργασιακά δικαιώματα των γυναικών.** Ενδεικτικά αναφέρονται εδώ, το **υψηλό ποσοστό ανεργίας των γυναικών, το μισθολογικό χάσμα,⁸⁰ οι απολύσεις εγκύων στον ιδιωτικό τομέα κατά κατάφωρη παράβαση του νόμου, η συνεχής μείωση των ήδη ανεπαρκών δομών ημερήσιας φροντίδας για παιδιά και εξαρτώμενα άτομα.** Η δε έλλειψη συντονισμένου συστήματος συλλογής αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων σχετικά με τις διακρίσεις λόγω φύλου στο χώρο εργασίας, συνιστά πρόσθετο εμπόδιο.⁸¹

Επιπρόσθετα, όπως επανειλημμένα έχει επισημάνει η ΕΕΔΑ, η **οπισθοδρόμηση στην προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των γυναικών** λόγω της **παρελθούσας οικονομικής κρίσης,⁸² επιδεινώθηκε λόγω της πρόσφατης πανδημίας covid-19.⁸³** Τα επείγοντα περιοριστικά μέτρα για την

⁷⁹ GNCHR - Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW, Οκτώβριος 2020 και Προφορική δήλωση της ΕΕΔΑ ενώπιον της Επιτροπής της Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών (CEDAW).

⁸⁰ GNCHR - Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW, Οκτώβριος 2020, σελ. 4-5. Όπως σημειώνει στην Έκθεσή της η ΕΕΔΑ, οι πολλαπλές κρατικές παρεμβάσεις στη συλλογική αυτονομία, ιδίως όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τον υποχρεωτικό χαρακτήρα τόσο των γενικών όσο και των τομεακών συλλογικών συμβάσεων που καθορίζουν ενιαία πρότυπα εργασίας, οδήγησαν στη διεύρυνση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων.

⁸¹ GNCHR - Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW, Οκτώβριος 2020.

⁸² Βλ. ΕΕΔΑ, **Θεματικό δελτίο** για τις Επιπτώσεις των Πολιτικών Οικονομικής Μεταρρύθμισης και των Μέτρων Λιτότητας στα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2019).

⁸³ ΕΕΔΑ, **Έκθεση** για την ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη λήψη των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID -19 και συστάσεις προς την Πολιτεία. Αποτύπωση των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Ολομέλεια κατά την περίοδο εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της εξάπλωσης της πανδημίας. Συνεδριάσεις της

καταπολέμηση της πανδημίας, όπως ευελιξία στο ωράριο εργασίας ή τηλεργασία χωρίς συνολικό κανονιστικό πλαίσιο, ενίσχυσαν δυστυχώς τις υπάρχουσες ανισότητες.

Η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας προκειμένου να υπογραμμίσει την **ανάγκη αποτίμησης του σωρευτικού αντίκτυπου των μέτρων** που ελήφθησαν τόσο στο παρελθόν κατά την οικονομική κρίση όσο και κατά την τρέχουσα πανδημική κρίση, στα υφιστάμενα εργασιακά δικαιώματα, επισύροντας την προσοχή της Πολιτείας στους κινδύνους που υπάρχουν στο πλαίσιο της πλήρους απόλαυσης των δικαιωμάτων αυτών αλλά και στην πρακτική επισφάλεια λόγω των όρων εργασίας και αμοιβής.

Η ΕΕΔΑ ευελπιστεί τα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4808/2021 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2019/1158/ΕΕ για την εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, να συμβάλλουν, μεταξύ των άλλων, και στην **αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας**, καθώς αυτό αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους του νομοθετήματος.⁸⁴

Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω, καθώς και της πρωταρχικής ανάγκης για ίσες ευκαιρίες των γυναικών στον τομέα της απασχόλησης με τους άνδρες, η ΕΕΔΑ προτείνει:

- ✓ *τη συλλογή δεδομένων ανά φύλο, γεωγραφική τοποθεσία και ομάδα, σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των γυναικών*
- ✓ *τη διεξαγωγή Δράσεων διαρκούς διαβούλευσης με όλους τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας*
- ✓ *την ανάπτυξη μέτρων ενίσχυσης των μηχανισμών επιβολής της νομοθεσίας στις περιπτώσεις υποβολής καταγγελιών σχετικά με ζητήματα παραβίασης της αρχής της ίσης αμοιβής.*
- ✓ *τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών Δράσεων στα σχολεία και καμπάνιες ευαισθητοποίησης των κοριτσιών και γυναικών με σκοπό την ενημέρωση για τον επαγγελματικό διαχωρισμό της αγοράς εργασίας με βάση το φύλο ως τη βασική αιτία μισθολογικών διαφορών με σκοπό την ενθάρρυνση της επαγγελματικής συμμετοχής των γυναικών.*

8ης, 22ης, 29ης Απριλίου και 6ης Μαΐου 2020, Ιούνιος 2020, ΕΕΔΑ, Έκθεση αναφοράς για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, 19 Μαΐου 2021.

⁸⁴ Βλ. σχετικά σελ. 39 επ. του παρόντος: Στόχος 3.2: Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.

Στόχος 3.2: Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Η ΕΕΔΑ αναγνωρίζοντας, ότι σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην υποεκπροσώπηση των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι η δυσκολία εξισορρόπησης μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, χαιρέτισε **την πρόσφατη ενσωμάτωση της Οδηγίας 2019/1158/ΕΕ για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής**, στην εθνική έννομη τάξη.⁸⁵ Ωστόσο, η ΕΕΔΑ όπως επεσήμανε στις σχετικές Παρατηρήσεις της, οι προβλεπόμενες **προς τους εργαζόμενους γονείς παροχές που διευκολύνουν τη συμφιλίωση της εργασίας με την οικογενειακή και την ιδιωτική ζωή**, ουσιαστικά παραμένουν **περιορισμένες**, ενώ **εμφανίζονται κυρίως με τη μορφή αδειών**.⁸⁶ Αυτά σε συνδυασμό με τα στοιχεία που αποδεικνύουν, ότι η Ελλάδα ανήκει στα κράτη μέλη της ΕΕ, όπου οι πολιτικές σχετικά με τις μακροχρόνιες άδειες φροντίδας δεν ήταν τόσο υψηλά στην πολιτική ατζέντα όσο οι άδειες φροντίδας των παιδιών μέχρι την οικονομική κρίση, εντείνουν τον σχετικό προβληματισμό.⁸⁷

Η συμπερίληψη στο κείμενο του ΕΣΧΔΙΦ **Δράσεων στο πλαίσιο του παρόντος Στόχου**, αξιολογείται θετικά από την ΕΕΔΑ. Η Εθνική Επιτροπή θεωρεί σημαντική την υλοποίηση **Δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης εργοδοτών** για την προώθηση των διευκολύνσεων εργαζομένων, ωστόσο παράλληλα ενθαρρύνει την Πολιτεία για υιοθέτηση Δράσεων με σκοπό την αντίστοιχη **ενημέρωση των ίδιων των εργαζομένων**, καθώς και για την **υιοθέτηση μέτρων παροχής προσιτών υπηρεσιών παιδικής μέριμνας και μακροχρόνιας φροντίδας**.

Με γνώμονα την **ανακατανομή των κοινωνικών ρόλων στο εσωτερικό της οικογένειας και των ενδοοικογενειακών υποχρεώσεων κι ευθυνών** μεταξύ των φύλων, δηλ. την ανακατανομή της άμισθης εργασίας (οικιακής) που έως σήμερα θεωρείται «φυσική υποχρέωση» των γυναικών, καθώς και την αναδιανομή του (ενδοοικογενειακού ή ελεύθερου) χρόνου υπέρ και των γυναικών στο εσωτερικό της οικογένειας, η ΕΕΔΑ προτείνει στο πλαίσιο του ΕΣΧΔΙΦ:

- ✓ **τη διενέργεια έμφυλης ανάλυσης των επιπτώσεων από τη μη συμφιλίωση οικογένειας και εργασίας, λαμβανομένου υπόψη του αντικτύπου της προηγούμενης οικονομικής κρίσης και του**

⁸⁵ Παρατηρήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, 10 Ιουνίου 2021, GNCHR – Information relevant to the implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women – CEDAW, Οκτώβριος 2020.

⁸⁶ Βλ. και ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: [Ελλάδα - Παροχές μητρότητας/πατρότητας](#).

⁸⁷ EIGE, Reconciliation of work, family and private life in the European Union: [Policy review](#), 2015, σελ. 30.

πολύπλευρου αντικτύπου της πανδημίας Covid-19 στη συμφιλίωση της επαγγελματικής, της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής

- ✓ την υλοποίηση Δράσεων ενημέρωσης και τη χορήγηση ενημερωτικού υλικού σε όλους τους εργοδότες και εργαζόμενους του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- ✓ την άμεση υιοθέτηση και προώθηση μέτρων ενδυνάμωσης της πρόσβασης των γυναικών εργαζομένων σε δωρεάν υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και μακροχρόνιας φροντίδας σε μικρά παιδιά ή αδύναμους ηλικιωμένους γονείς ή με αναπηρίες που συνδέονται με την ηλικία. Την προώθηση της πρόσβασης σε αυτές τις υπηρεσίες και σε γονείς που είναι ομόφυλα ζευγάρια
- ✓ τη ρητή συμπερίληψη στις δημόσιες δαπάνες μέτρων άτυπης φροντίδας
- ✓ την ανάπτυξη κατάλληλων και μετρήσιμων εργαλείων για την πραγματοποίηση ελέγχων ουσιαστικής εφαρμογής του νέου νομοθετικού πλαισίου με εχέγγυα διαφάνειας και αντικειμενικότητας.

Στόχος 3.4: Προώθηση γυναικείας επιχειρηματικότητας

Πρόταση για κοινές δράσεις ΓΓΔΟΠΙΦ και ΕΕΔΑ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω,⁸⁸ προτεραιότητα της ΕΕΔΑ για το έτος 2021 αποτελεί η προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, λαμβανομένου υπόψη ταυτόχρονα και του αντίκτυπου της επιδημικής κρίσης του κορονοϊού. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ως έναν από τους κινητήριους μοχλούς της σύγχρονης κοινωνίας, την επιχειρηματικότητα και καλεί την Πολιτεία να διευκολύνει όσες γυναίκες πρωτοεισέρχονται στον επιχειρηματικό στίβο, έχουν ιδέες και θέλουν να τις πραγματοποιήσουν, να καινοτομήσουν και να δημιουργήσουν. Στο πλαίσιο των προσεχών Δράσεων που σχεδιάζει, η ΕΕΔΑ σκοπεύει να συμπεριλάβει, μεταξύ των άλλων, και σειρά Δράσεων για την στήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας, την ανάδειξη της συμβολής των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη και την ανέλιξη γυναικών σε ηγετικές θέσεις επιχειρήσεων. Με βάση τα παραπάνω, η ΕΕΔΑ προτείνει την από κοινού υλοποίηση με την ΓΓΔΟΠΙΦ των παρακάτω Δράσεων:

- ✓ τη διοργάνωση κύκλου συζητήσεων, όπου θα εκπροσωπείται η νέα γενιά γυναικών επιστημόνων που κατακτούν ολοένα και περισσότερο το χώρο των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας,

⁸⁸ Βλ. σελ. 35 του παρόντος.

της μηχανολογίας και των μαθηματικών (STEM), επιστήμες, οι οποίες είναι συνδεδεμένες στη συνείδηση του κόσμου με το «ανδρικό φύλο»

- ✓ τη διοργάνωση κύκλου συζητήσεων, όπου θα κληθούν να συμμετάσχουν εκπρόσωποι γυναικείων οργανώσεων, γυναίκες σε θέσεις ευθύνης σε επιχειρήσεις, σε ανεξάρτητες αρχές, σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, καθώς και Ελληνίδες που διαπρέπουν στο εξωτερικό σε θέσεις ευθύνης (πχ διεθνείς οργανισμούς), ως πρότυπα και για να μεταφέρουν την εμπειρία τους.

4. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του 4^{ου} Άξονα Προτεραιότητας: Ενσωμάτωση διάστασης φύλου σε τομεακές πολιτικές, προκειμένου να αναδειχθούν τα οφέλη της για όλους τους εμπλεκόμενους, την κοινωνία, την οικονομία και την ανάπτυξη

Στόχος 4.1: Ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming)⁸⁹

Η ΕΕΔΑ έχει εκφράσει την ικανοποίησή της απέναντι στις πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στο πεδίο της ίσης μεταχείρισης,⁹⁰ με βασικότερη εξ' αυτών τον Ν. 4604/2019, ο οποίος εισήγαγε την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες πολιτικές, συμπεριλαμβανομένου και του ετήσιου προϋπολογισμού. Υπογραμμίζεται εδώ, ότι η ΕΕΔΑ, στις τελευταίες Προτάσεις της για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, πρότεινε τη διεύρυνση του προστατευτικού πεδίου του άρθρου 5 (Ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, προσωπική ελευθερία), παρ. 2, κατά τρόπο που να περιλαμβάνει και την προστασία – επιπλέον των ήδη προβλεπόμενων λόγων διάκρισης – και από κάθε διάκριση λόγω χρώματος, αναπηρίας, ηλικίας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, συμμετοχής σε εθνική μειονότητα, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης, σύμφωνα με τα διεθνή και τα

⁸⁹ Οδηγός για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου στις Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, Βικτωρία Γκερμότση, Ναυσικά Μοσχοβάκου, Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, Μάρτιος, 2017, Ίδρυμα Μποδοσάκη

⁹⁰ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου και άλλες διατάξεις.

ευρωπαϊκά πρότυπα για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου,⁹¹ πρόταση που δυστυχώς δεν έγινε δεκτή.

Στην πράξη, **παρά την πρόοδο** που έχει σημειωθεί προς την κατεύθυνση της οριζόντιας ενσωμάτωσης της αρχής της έμφυλης ισότητας σε όλο το εύρος των δημόσιων πολιτικών (άρθρο 10 του Ν. 4604/2019) και τον ιδιωτικό τομέα (άρθρο 21 του Ν. 4604/2019), **η πλήρης ισότητα δεν έχει ακόμη επιτευχθεί**, καθώς εξακολουθεί να υπονομεύεται από το γεγονός ότι γυναίκες και άντρες δεν απολαμβάνουν, όπως αποδεικνύεται, τα ίδια δικαιώματα στην καθημερινή ζωή. Ο ίδιος ο **ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων** περιλαμβάνει μεν την αρχή της ισότητας των φύλων, εντούτοις δεν ενσωματώνει τη διάσταση φύλου σε κάποια από τις υπόλοιπες 19 αρχές του.⁹²

Συνολικά, η ΕΕΔΑ επισημαίνει, ότι οι **επιμέρους στόχοι του 4^{ου} Άξονα του ΕΣΧΔΙΦ αξιολογούνται ως απαραίτητοι** για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που θέτει, δηλ. την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε τομεακές πολιτικές, ωστόσο **δεν συνδέονται με σαφείς, κατάλληλους ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες**, οι οποίοι αποτελούν το κλειδί για τη χάραξη πολιτικής, σε όλα τα στάδια, την αποτελεσματική επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων, τη μέτρηση των επιτευγμάτων των στόχων και την παρακολούθηση της προόδου.⁹³

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, και με αφετηρία τη θέση, ότι η **συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου** θα πρέπει, ως **οριζόντια αρχή**, να εφαρμόζεται και να ενσωματώνεται σε όλες τις δραστηριότητες, τα μέτρα, τις δράσεις, τις πολιτικές και τον ετήσιο προϋπολογισμό (gender budgeting) για την αντιμετώπιση των πολλαπλών μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωπες οι γυναίκες, η ΕΕΔΑ προτείνει ως προς τις Δράσεις του παρόντος άξονα:

- ✓ **την ουσιαστική ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς, τα επίπεδα και τα στάδια και παράλληλη εφαρμογή μέτρων αξιολόγησης του αντίκτυπου της διάστασης με βάση το φύλο για κάθε πολιτική και νομοθετική πρόταση**
- ✓ **τη συλλογή δεδομένων ανά φύλο και δεικτών που λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου, προκειμένου να μετρηθούν οι κοινωνικές**

⁹¹ ΕΕΔΑ [Προτάσεις](#) για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, Φεβρουάριος 2019, σελ. 5.

⁹² Βλ. Beijing + 25: [the fifth review](#) of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States, 2020, σελ. 18.

⁹³ [Οδηγός Ένταξης της Διάστασης του Φύλου στις Δημόσιες Πολιτικές](#), Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης Λευκωσία, 2017. Βλ. επίσης ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΟΤΙΜΑ [Παρατηρήσεις και σχόλια](#) επί του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025, σελ. 12-14.

και οικονομικές ανισότητες και να διασφαλιστεί η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τη διενέργεια των αξιολογήσεων της προόδου

✓ την αξιοποίηση των υφιστάμενων εργαλείων που έχει αναπτύξει το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, όπως η εργαλειοθήκη του για τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου⁹⁴

✓ την αξιοποίηση των δεικτών για τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου της εργαλειοθήκης των ΗΕ⁹⁵

✓ την αξιοποίηση καλών και ορθών πρακτικών μέσω της ανταλλαγής γνώσεων, της τεχνικής βοήθειας, της κατάρτισης και της αύξησης της ευαισθητοποίησης μέσα από την αλληλεπίδραση με εμπειρογνώμονες στα θέματα των φύλων, φορείς για την ισότητα, κοινωνικούς εταίρους και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών.

Δράση 4.1.5: Κατάρτιση και Υλοποίηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια

Αναφορικά με την εν λόγω Δράση, αξίζει να αναφερθεί, ότι η ΕΕΔΑ συμμετείχε στην προκαταρκτική διαβούλευση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια και πρόκειται να υλοποιήσει: **i) Δράσεις οικοδόμησης ικανοτήτων** των στελεχών δημοσίων φορέων σε θέματα που άπτονται της Ατζέντας Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια (ΓΕΑ), της έμφυλης, σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας, της ουσιαστικής έμφυλης ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,⁹⁶ και **ii) Δράσεις ενημέρωσης** της κοινής γνώμης και της κοινωνίας των πολιτών, μέσω επιμέρους Δράσεων ευαισθητοποίησης και αλφαριθμητισμού στα ΜΜΕ (media literacy) αναφορικά με την ανάγκη ισόρροπης κατά φύλο συμμετοχής και εκπροσώπησης στη δημόσια ζωή, καταπολέμησης των έμφυλων στερεοτύπων και του δημόσιου σεξιστικού και ρατσιστικού λόγου.⁹⁷ Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΕΔΑ επιχειρεί να συμβάλει στην εμπλοκή, ενδυνάμωση, προστασία και υποστήριξη των γυναικών και των κοριτσιών για την επίτευξη μιας βιώσιμης και διαρκούς ειρήνης και ασφάλειας.

⁹⁴ Βλ. <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming> Ιδίως: EIGE [gender statistics and indicators](#) και GENDER IMPACT ASSESSMENT [Gender Mainstreaming Toolkit](#). Επίσης, ΕΚΘΕΣΗ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη διάσταση του φύλου στην πολιτική συνοχής (2020/2040 (INI)) και τη σχετική Γνωμοδότηση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων, 5.5.2021.

⁹⁵ UNECE [Indicators of Gender Equality](#), 2015.

⁹⁶ Δράση I1 του Πυλώνα Ι: Πρόληψη των ενόπλων συγκρούσεων, της έμφυλης, σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κατάχρησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια.

⁹⁷ Δράση II11 του Πυλώνα II: Ισόρροπη κατά φύλο συμμετοχή, εκπροσώπηση και ηγεσία στη δημόσια ζωή, τον κρατικό μηχανισμό και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και Ασφάλεια.

Στόχος 4.3: Βελτίωση θέσης γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους

Όπως τονίζεται και στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων,⁹⁸ η χάραξη πολιτικής με γνώμονα την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, πρέπει να διέπεται από διατομεακότητα, δηλ. πρέπει να λαμβάνει υπόψη, ότι όλες οι γυναίκες είναι διαφορετικές και ενδέχεται να υφίστανται διακρίσεις λόγω περισσότερων του ενός προσωπικών χαρακτηριστικών τους. Στο σημείο αυτό, η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει με ανησυχία την αναγκαιότητα να δοθεί **έμφαση σε όλες τις πολιτικές και δράσεις για ευάλωτες κατηγορίες γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των Δράσεων που απευθύνονται σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα**,⁹⁹ με σκοπό την αντιμετώπιση των πολλαπλών μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά. Ιδίως για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, για τα οποία πρόσφατα καταρτίστηκε πρώτη φορά η Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ,¹⁰⁰ σκόπιμο θα ήταν να συμπεριληφθεί στο παρόν ΣΧΔΙΦ αναφορά σε σχετικές δράσεις ενδυνάμωσης κι ευαισθητοποίησης.

Επιπρόσθετα, η ΕΕΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη ότι η **κρίση της νόσου COVID-19 ανέδειξε τις υφιστάμενες ανισότητες και ελλείψεις ως προς την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών**, καθώς και το γεγονός, ότι η ζωή και η ευημερία πολλών ευάλωτων ομάδων γυναικών κινδυνεύουν όλο και περισσότερο λόγω της πανδημίας COVID-19,¹⁰¹ παροτρύνει τη συμπερίληψη στο ΣΧΔΙΦ **Δράσεων πρόληψης και υποστήριξης ευάλωτων γυναικών**, ιδιαίτερα σε **περιστάσεις έκτακτης ανάγκης**, με τη διάθεση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων.

Ειδικότερα η ΕΕΔΑ συστήνει, στο πλαίσιο του ΕΣΧΔΙΦ:

- ✓ **τη διενέργεια αξιολόγησης με βάση το φύλο των επιπτώσεων και τις αναγκών που προκύπτουν από την κρίση της πανδημίας COVID-19 και τις κοινωνικοοικονομικές της συνέπειες σε ευάλωτες κατηγορίες γυναικών, ιδίως στους τομείς της απασχόλησης, της βίας και της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και των**

⁹⁸ [Ανακοίνωση](#) της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final.

⁹⁹ Βλ. [Υπόμνημα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου \(ΕΕΔΑ\)](#) προς την Επιτροπή που συστάθηκε από τον Πρωθυπουργό για τη Σύνταξη της Εθνικής Στρατηγικής για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ προσώπων.

¹⁰⁰ [Εθνική Στρατηγική](#) για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ, 2021.

¹⁰¹ Βλ. [Έκθεση](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη διάσταση του φύλου κατά την περίοδο της κρίσης COVID-19 και έπειτα από αυτή (2020/2121(INI)).

συναφών δικαιωμάτων, με στόχο την ανάκαμψή τους από την κρίση

- ✓ τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό με στοχευμένα μέτρα για την καταπολέμηση των πολλαπλών μορφών διακρίσεων, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, και ενσωμάτωση μιας διατομεακής προοπτικής, απαραίτητης για την προστασία των ευάλωτων και περιθωριοποιημένων γυναικών
- ✓ την αναφορά ή/και Δράσεων ευαισθητοποίησης κι ενημέρωσης επαγγελματιών στον τομέα της υγείας και αστυνομικών πρώτης γραμμής με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων κατά τη χρήση των υπηρεσιών αυτών και τη χωρίς διακρίσεις αντιμετώπισή τους.

Στόχος 4.7 Προώθηση της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό – ΜΜΕ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί,¹⁰² η ΕΕΔΑ, στο πλαίσιο του θεσμικού της ρόλου και της αποστολής της για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την καταπολέμηση των διακρίσεων, **επιδιώκει σε σταθερή βάση την ενημέρωση της κοινής γνώμης και αναπτύσσει εκπαιδευτικές δράσεις και πρωτοβουλίες για την ευρύτερη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών** σε θέματα ισότητας, μεταξύ άλλων, μέσω και της διάχυσης της πληροφορίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, στην ιστοσελίδα της και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Η ΕΕΔΑ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα στις συστάσεις της προς την Πολιτεία για θέματα σχολικής εκπαίδευσης¹⁰³ αλλά και στις τελευταίες συστάσεις στην Έκθεσή της για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού από την Ελλάδα, **τον ρόλο και τη σημασία της εκπαίδευσης στην πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων**.¹⁰⁴

Αξίζει να αναφερθεί επίσης, ότι η ΕΕΔΑ αναλαμβάνει και συμμετέχει σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων και Δράσεων, όπως είναι η εκπροσώπησή της σε fora, η διοργάνωση σχετικών εκδηλώσεων προώθησης και σεμιναρίων και η συνεργασία της με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Επιπλέον, στους κύκλους των σεμιναρίων που πραγματοποιεί τα τελευταία χρόνια και τα οποία καλύπτουν μεγάλο εύρος κρίσιμων θεμάτων, η Εθνική Επιτροπή συμπεριλαμβάνει συστηματικά θέματα που άπτονται της ισότητας των φύλων.

¹⁰² Βλ. σελ. 6 του παρόντος.

¹⁰³ <https://www.nchr.gr/2020-02-26-05-51-20/40-ekpaidefsi.html>

¹⁰⁴ Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα 2020 [στην αγγλική].

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει το ζήτημα της χρήσης ορθού λόγου από τα ΜΜΕ και την ανάγκη χρήσης μη-σεξιστικής γλώσσας και αναπαραγωγής στρεβλών προτύπων. Η UNESCO ήδη από το 1987 δημοσίευσε τον πρώτο Οδηγό για τη χρήση μη-σεξιστικής γλώσσας, το δε Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε Σύσταση για τη χρήση μη-σεξιστικής γλώσσας στα ΜΜΕ το 1990.¹⁰⁵ Απαιτείται συντονισμένη μέριμνα από πλευράς της Πολιτείας για την ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι σε φαινόμενα ρατσισμού και έμφυλων διακρίσεων μέσα από τα ΜΜΕ και το δημόσιο λόγο, ενώ ταυτόχρονα σεβασμός πρέπει να αποδίδεται και στις διαφορές βιολογικού και κοινωνικού φύλου. Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) πρέπει να είναι σαφώς προσανατολισμένο στη μείωση των κρουσμάτων εκπομπών με σεξιστικό λόγο και την καλλιέργεια σεξιστικών στερεοτύπων και να συμβάλλει δυναμικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, η ΕΕΔΑ προτείνει τη συμπερίληψη στο ΣΧΔΙΦ:

- ✓ *συστηματικών Δράσεων ευαισθητοποίησης και διάχυσης της γνώσης σε θέματα ισότητας των φύλων στις νεότερες γενεές μέσω της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της και μέσω αντίστοιχων πολιτιστικών πρωτοβουλιών*
- ✓ *ειδικών σταθερών και συνεκτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο την καταπολέμηση των έμφυλων ανισοτήτων*
- ✓ *Δράσεων ευαισθητοποίησης μέσω της αξιοποίησης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με στόχο την προώθηση της ισότητας μεταξύ των φύλων, της πολυμορφίας και των δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών*
- ✓ *στοχευμένων Δράσεων ενημέρωσης της κοινής γνώμης με σκοπό την πρόληψη και την αύξηση της επίγνωσης των δικαιωμάτων των γυναικών και κοριτσιών.*

Στόχος 4.8: Ενίσχυση στατιστικών στοιχείων, ερευνών και πρόσβασης στην γνώση υπό την οπτική του φύλου

Για την κατανόηση του ζητήματος της ισότητας των φύλων και των κοινωνικών επιπτώσεων των ανισοτήτων και της έμφυλης βίας απαιτείται έρευνα, συλλογή στατιστικών στοιχείων, εμπειρογνωμοσύνη και εξειδικευμένη γνώση με απώτερο στόχο τον τερματισμό του φαινομένου. Καλή πρακτική και εύχρηστο εργαλείο για τη συλλογή στατιστικών δεδομένων σχετικά με την ισότητα των φύλων στην ΕΕ αποτελεί η βάση στατιστικών δεδομένων του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE).¹⁰⁶

¹⁰⁵ Council of Europe, Committee of Ministers, [RECOMMENDATION](#) No. R (90) 4.

¹⁰⁶ <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

Στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων τονίζεται, ότι για να είναι αποτελεσματικές οι πολιτικές καταπολέμησης της έμφυλης βίας απαιτούνται **ολοκληρωμένα, επικαιροποιημένα και συγκρίσιμα στοιχεία**.¹⁰⁷ Επιπρόσθετα για την πλήρη αποτύπωση της εικόνας των έμφυλων ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της έμφυλης βίας, τα δεδομένα θα πρέπει να αναλύονται βάσει σχετικών διατομεακών πτυχών και **δεικτών**, όπως η ηλικία, η κατάσταση αναπηρίας, το καθεστώς μετανάστη, η διαμονή σε αγροτικές ή αστικές περιοχές, κ.λ.π.

Η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνοντας την ουσιαστική ανάγκη για ενίσχυση των στατιστικών στοιχείων υπό την οπτική του φύλου αλλά και των σχετικών ερευνών σε εθνικό επίπεδο, προτείνει τη λήψη μέτρων με στόχο:

- ✓ τη συστηματική και τακτική συλλογή και υποβολή στοιχείων σχετικά με έμφυλες ανισότητες με στόχο την αποτελεσματική παρακολούθηση της κοινωνικής κατάστασης, την αξιολόγηση και τη λήψη κατάλληλων μέτρων πρόληψης, προστασίας των θυμάτων και καταπολέμησης των διακρίσεων και της βίας
- ✓ τη διασφάλιση του οριζόντιου και διατομεακού συντονισμού των αρμόδιων υπηρεσιών και τη διαφάνεια των σχετικών διαδικασιών για το σκοπό της προώθησης της ισότητας των φύλων
- ✓ τη διαρκή διαβούλευση και ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειρίας και απόψεων όσων επηρεάζονται από τις πολιτικές ισότητας των φύλων και συμμετέχουν στην υλοποίησή τους.¹⁰⁸

Προσθήκη Δράσης ΕΕΔΑ 4.8.4: Σύσταση Εθνικού Παρατηρητηρίου για τη μελέτη των περιπτώσεων Γυναικοκτονιών

Η ΕΕΔΑ ιδιαίτερα ανήσυχη για το εύρος του φαινομένου της γυναικοκτονίας στη χώρα μας και λαμβανομένων υπόψη των πρόσφατων Συστάσεων του Γραφείου του Υπατού Αρμοστή των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για σύσταση Εθνικών Παρατηρητηρίων με σκοπό τη συλλογή στοιχείων, την ανάλυση περιπτώσεων γυναικοκτονίας και τη λήψη μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου,¹⁰⁹ καθώς και των σχετικών

¹⁰⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025 (COM(2020) 152) final, σελ. 5-6.

¹⁰⁸ Βλ. σχετικά και Γλωσσάρι Βασικών Όρων και Εννοιών για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου.

¹⁰⁹ Βλ. Δήλωση της Εμπειρογνώμονα των ΗΕ Dubravka Šimonovic με θέμα “*Urgent action needed to end pandemic of femicide and violence against women*”, κατά τη Διεθνή Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, 25 Νοεμβρίου 2020.

προτάσεων της ΕΕ ήδη από το 2015,¹¹⁰ συμπεριλαμβανομένων των παρατηρήσεων και συστάσεων του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE),¹¹¹ τονίζει την επείγουσα ανάγκη λήψης, στο πλαίσιο του ΕΣΧΔΙΦ, κατάλληλων δράσεων για τον τερματισμό της πανδημίας της γυναικοκτονίας και της βίας κατά των γυναικών.¹¹²

Με αφορμή τις Συστάσεις του Γραφείου του Υπατού Αρμοστή των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η ΕΕΔΑ επεξεργάζεται την πρωτοβουλία σύστασης Εθνικού Παρατηρητηρίου για τη μελέτη περιπτώσεων Γυναικοκτονιών σε συνεργασία με αρμόδιους κρατικούς φορείς και αξιοποιώντας τον πολυφωνικό χαρακτήρα της σύνθεσής της. Συγκεκριμένα η ΕΕΔΑ προτείνει τη σύσταση ενός Παρατηρητηρίου το οποίο,

- ✓ θα αναγνωρίζει επισήμως τη γυναικοκτονία ως δολοφονία γυναικών και κοριτσιών εξαιτίας του φύλου τους, σύμφωνα και με τις εγγυήσεις των ευρωπαϊκών και διεθνών οργάνων και φορέων
- ✓ θα πραγματοποιεί συλλογή συγκρίσιμων και αναλυτικών δεδομένων των περιπτώσεων γυναικοκτονιών. Έμφαση πρέπει να δώσει το Παρατηρητήριο στη συλλογή, πέραν των στοιχείων που αφορούν το προφίλ του θύματος και του δράστη, στοιχείων που να αφορούν τον αριθμό των καταγγελιών, τη διεξαγωγή αποτελεσματικής διερεύνησής τους και τις περιπτώσεις χρηστής απονομής δικαιοσύνης μέσω της επιβολής κατάλληλων ποινών και κυρώσεων χωρίς καθυστερήσεις
- ✓ θα συντάσσει σχετικές μελέτες και θα προτείνει μέτρα για την πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση για την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων και για την καταπολέμηση του φαινομένου.

¹¹⁰ Βλ. [Πρόταση Ψηφίσματος](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ΕΕ, Ενημερωτικό Δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: “*Let’s put an end to Violence against Women*”, Νοέμβριος 2020.

¹¹¹ EIGE “[Report: Terminology and indicators for data collection: Rape, femicide and intimate partner violence](#)”, 2017. Βλ. επίσης [ιστοσελίδα](#) της EIGE για τις γυναικοκτονίες.

¹¹² Βλ. Δήλωση της Εμπειρογνώμονα των ΗΕ Dubravka Šimonović με θέμα “[Urgent action needed to end pandemic of femicide and violence against women](#)”, κατά τη Διεθνή Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, 25 Νοεμβρίου 2020.